

Uredništvo i uprava
ZAGREB, MASARYKOVA 28a
Telefon 67-80

Uredništvo in uprava
za Slovenijo in slovenski del
Julijske Krajine
LJUBLJANA Erjavčeva 4a

ISTRRA

Dok Talijani u svojim službenim publikacijama na hrvatskom jeziku i preko radija nazivlju naša mjesta u Istri hrvatski, dotle štampa u Jugoslaviji prekrštava Opatiju u Abbaziu, Rijeku u Fiume itd.

U svakom kulturnom narodu bi takav postupak izazvao javni skandal.

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSKIH EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

PAPSKIJI OD PAPE

Više puta smo u našem listu protestirali protiv načina pisanja istarskih mjesnih imena u ovdajnoj štampi. Ne samo beogradski, već i zagrebački listovi imaju češće Abbazia mjesto Opatija, Fiume mjesto Rijeka, Lovrana mjesto Lovran itd. Ali sve to naše pisanje je bilo uzaludno, jer — mislili su si urednici te velike štampe — neće valjda neki mali tjedničić učiti nas, veliku štampu, dobrim običajima i rodoljublju. Razumije se da se niko nije na to osvrnuo, osim što je »Obzor« pred dvije godine bio donio feljton o toj temi gdje se zastupalo ispravno mišljenje da hrvatska imena hrvatskih mjesta treba pisati hrvatski bez obzira u kojoj državi se ta mjesta nalazila. Ali sve to nije pomoglo, pa smo tako ovih dana imali priliku da čitamo u jednom s u š a č k o m listu da se neko vjenčao u Fiumi, u jednom s p l i t s k o m smo vidjeli Lovranu, u jednom zagrebačkom Fiumu i Abbaziu, čak i Abaciju, a u beogradskom Postumiju. Kada smo nekim urednicima i saradnicima tih listova skrenuli usmeno pažnju na to, dobili smo razne izbjegavajuće odgovore, a glavna nota je bila ovakova:

— To se tako ukorjenilo, da nema smisla o tome više ni diskutirati.

— Pa to zahtjevaju izvjesni obziri.

— Kakovo zlo je u tome?

— Valjda vam je poznato, moj gospodine, da postoji međunarodna konvencija prema kojoj treba mjesna imena pisati onako kako se pišu u dotičnoj državi.

Ove i slične odgovore smo dobivali na naša upozoravanja, a onaj koji nam je dao posljednji odgovor (onaj s međunarodnom konvencijom) gledao nas je s visoka i sažaljivo kao kada star i strog profesor gleda nekog prvoškolca koji se usudio izreći neku svoju misao.

I šta smo mogli nego nastaviti s našim upozoravanjem tražeći usput i dokaze da razuvjerimo te naše »vrle rodoljube« i »nepogrešive« tumače dobrih međunarodnih običaja.

Budući da ni povjesni ni lingvistični ni politički razlozi nemaju takove uvjerljivosti za neke naše krugove, pružamo danas tim našim »poznavaocima« međunarodnih konvencija sljedeći dokaz:

— U tiskari »Vedetta d'Italija« na Rijeci štampan je 1937 pod br. 329 prospekt Opatije hrvatskim jezikom. Na naslovnoj strani je slika Opatije i natpis »Abbazia«, ali unutra čitamo doslovno:

— Direktni vlakovi dolaze u Opatiju više puta na dan iz Rima, Trsta itd. — Opatiju okružuje... od kojih je Učka... Autobusna veza s Rijekom, Postojnom... putić što se ubavo vijuga između Opatije i Lovrana (a ne Lovrane) itd.

Na maloj stranici osmine je osam puta spomenuta Opatija, a ni jedan put Abbazia, a slično je i sa drugim citiranim mjestima

Ako nekome ni to nije dosta, neka posluša na radio talijanske radiostanice koje daju izvještaje i hrvatskim jezikom, pa će i tamo čuti Opatija, a ne Abbazia, Rijeka, a ne Fiume i sl.

Ne znamo hoće li to biti za izvjesne ljude dovoljno uvjerljivo i hoće li osjetiti lekciju, ne od nas, već od samih Talijana, ali smo sigurni da ne bi ni jedan kulturnar narod na svijetu dozvolio da mu njegova vlastita štampa svakodnevno ruši ugled takovom lakejskom »udvornošću« ili neoprostivim neznanjem i ograničenosti.

(t.)

NIJEMCI O NIJEMCIMA

Dr. Schuschnigg ne zaboravlja Južni Tirol — Ministar dr. Frick o njemačkim narodnim manjinama — Organ čeških Nijemaca o Južnom Tirolu

»Oberschlesischer Kurier« od 10 I piše: Austrijski savezni kancelar dr. Schuschnigg je ovih dana u generalnoj skupštini »Društva prijatelja Istočnog Tirola«, nišanio spomena vrijednom jasnoćom, na sudbinu južnotirolaca. On je rekao: »Južni Tirol nam je prirasao srcu stoga jer je on za nas posljednji ostatak one lijepe zemlje, koja jednom naša bijaše, i koju mi nikada ne možemo zaboraviti«. Takodjer su u posljednje vrijeme austrijski listovi ponavljali i upućivali na sudbinu njemačkih južno Tirolaca.

»Vorarlberger Tagblatt« donosi govor kojega je održao bivši ministar unutarnjih poslova dr. Frick u

Gleichwitzu. Tom prilikom je dr. Frick rekao:

— Ali nikada ne možemo dopustiti da se Nijemce koji su pod tuđjom vlašću prognani i muči radi njihovog svjetsnog nijemstva. To nije unutarnje pitanje ove ili one države, kako bi neki htjeli, već je to pitanje cijelog njemačkog naroda. Zato mi saučestvujemo sa sudbinom svoje braće izvan naših granica i ne možemo preći preko sudbine naše braće koji se nalaze u tuđim državama.

*

Stari organ čeških Nijemaca »Bohemia« piše: Političko prijateljstvo između Italije i Njemačke nije nimalo

poboljšalo položaj Nijemaca u Južnom Tirolu. Čini se da je baš to prijateljstvo imalo za posljedicu da se prognani južnotirolaca poostre u posljednje vrijeme. Oni zadnji ostaci njemačke štampe u Južnom Tirolu su dobili koncem prošle godine nalog od bocenskog prefekta Mastromatteia da ne smiju više upotrebljavati njemačka imena za rijeke, gore itd. u Južnom Tirolu. Da se »olakša« posao te izmjene; konstruirao je senator Tolomei neki leksikon koji sadrži 18.000 talijanskih imena za mjesta, gore, rijeke itd. u Južnom Tirolu. Time je nastala takova zbrka, da se u toj novoj topografiji ne mogu snaći ni sami Talijani.

ENGLJSKI LISTOVI O JUŽNOM TIROLU

Poznat je upit na ministra Edena u engleskom Donjem domu kojega je bio postavio konzervativni poslanik Duncas Sandys tražeći da ministar razjasni talijanski zahtjev da se Njemačkoj vrate kolonije. Spomenuti poslanik je tom prilikom nadodao da bi trebalo staviti upit Rimu koliko zemlje u Africi je Italija voljna da ustupi Njemačkoj i da li joj hoće ustupiti i štogod u Evropi, na primjer kakav komad Južnog Tirola.

Dvadeset dana kasnije je došlo u engleskom Gornjem domu do rasprave o narodnim manjinama u Evropi, pa je viscount Sankay izjavio tom prilikom da treba kod ispitivanja progona narodnih manjina misliti u prvom redu na Nijemce u Južnom Tirolu kojih da je sudbina naročito teška i žalosna. Ta interpelacija, kao i slična majora Atleja, dala je povoda odgovoru pretsjednika Newilla Chamberlaina. On je izjavio da ta pitanja spadaju u okvir općeg uređenja (general settlement). U toj istoj stvari su govorili i lord Cecil i lord Parmoor, pa je cijela ta rasprava imala za posljedicu da se engleska štampa živo zainteresirala za pitanje narodnih manjina, pa se i nadalje bavi tim pitanjima.

Tako na pr. »Manchester Guardian« piše o načinu razvlaštenja seljaka preko »Ente di rinascita agraria per le Tre Venezie« i kaže da je to najsigurniji način da se njemačkim i slavenskim seljacima oduzme zemlja, a kada im se oduzela zemlja, ostaju bez sredstava za život pa moraju ili emigrirati ili odlaze u gradove gdje se denacionaliziraju. List opisuje žalost i očaj tih seljaka koji drže svoju zemlju od starine u svojim rukama a sada je gube i postaju proletari. Nadalje se ukazuje na posljednji poljsko-njemački ugovor o manjinama i podvlači se kako

će po tome ugovoru njemačkoj manjini u Poljskoj biti zajamčen narodni razvrtak i očuvanje posjeda, pa se pita zašto se to isto ne može zahtijevati i za Nijemce u Italiji.

U nekim putopisnim crticama izašlim u tom istom listu, rugaju se neki Englezi koji su proputovali Južni Tirol mjerama vlasti da izmijenjenim imenima sakriju njemački značaj Dolomita. Svi natpisi na trgovinama, trafikama itd. su talijanski, dok se međutim sav saobraćaj vrši na njemačkom jeziku iz prostog razloga što niko nije naučio još da se dobro služi talijanskim jezikom. Kao karakterističan slučaj spominje poštanske dopisnice na kojima su najbrilježnije prekrizani svi njemački natpisi, imena i sl., pa su tako i turistički prospekti za strance briljivo »očišćeni« tako da se niko sa tim novim imenima ne može snaći i turista nije nikada siguran da će doći tamo kuda je naumio. Taj dopis iz Bozena sadrži i ovaj primjer: Na željezničkoj stanici u Tolbachu stoje dva seljaka i pažljivo čitaju imena stanica. Uče ih napamet i jedan drugoga preslišavaju. Jer moraju kupiti kartu, a činovnik im neće izdati kartu ako ne budu znali izgovoriti ime stanice talijanski, a da bude ironija još veća, ta njemačka imena su poznata po cijelom svijetu radi svojih prirodnih krasota. Ne samo da stranci odmah uoče te novotarije, već i sami talijanski oficiri priznaju da je to u najmanju ruku nepraktično, jer se nikada ne može znati gdje se čovjek prema specijalkama nalazi, budući da seljaci ne znadu da se to njihovo mjesto zove nekako drukčije nego što se zvalo već hiljadu godina.

Dopisnik zaključuje da takav postupak nije nimalo pametan i da sve to nije dostojno slavne talijanske kulture.

NIJEMCI U DANSKOJ I NIJEMCI U ITALIJI GDJE OSTAJE „PRIJATELJSTVO“?

Praška »Bohemia«, organ čeških Nijemaca donosi ovaj zanimljiv članak: Nijemce u Reichu je vrlo naljutilo što je neki sud u Danskoj osudio tri Nijemca iz sjevernog Schleswiga radi klevete danskih vlasti na dva mjeseca zatvora. Službeni njemački list »Flensburger Nachrichten« piše, štaviše, da to prelazi granicu do koje može njemačko dostojanstvo da trpi takove uvrede. Na to su danske novine odgovorile iznjevši osude osmorice Nijemaca u Južnom Tirolu, koji su osudjeni radi toga što su se na planini kod Brunnecke usudili pjevati njemačke nacionalne pjesme. »Bohemia« na to nadodaje da je tom prilikom bio osuđen odvjetnik dr. Robert Helm iz Bozena na 5 godina konfinacije, a Jozeph Heenk iz Brunnecke isto na 5 godina, a ostala šestorica na po 3 godine. Praški list se čudi što o tim osudama nije bilo ni spomena u njemačkoj štampi u Reichu koja je sada tako grlata radi osuda Nijemaca u Danskoj.

*

— Postupak prema njemačkim manjinama u inozemstvu je predmet zanimanja službene vanjske politike Reicha — izjavio je u Budimpešti Bohle, šef inozemne organizacije nacionalsocijalista.

Pod tim naslovom donosi »Röflacher Wochenblatt« ovaj članak: Prijateljstvo između Njemačke, Italije i Austrije ne pokazuje posljedica za Južni Tirol. Čuje se da borba protiv nijemstva u Južnom Tirolu stupa u novi stadij. Najprije budu imena mjesta potalijančena. Trebaju po planu potalijančenog senatora Tolomei-a stara njemačka terenska imena doći na red. Ni brdo ni polje, ni dvorci ni rijeke ne smiju biti označena dosadašnjim imenima. Senator je načinio leksikon u kojem je italijanizirao 18.000 njemačkih imena.

Neki njemački listovi Južnog Tirola dobili su već u septembru nalog da ne smiju više upotrebljavati njemačka terenska imena.

SUDBINA ŽALBI KOD DRUŠTVA NARODA

»Journal de Geneve« javlja da je do sada bilo Društvu naroda predanih 846 tužbi narodnih manjina protiv postupka država u kojima se te manjine nalaze. Od tog velikog broja tužbi došlo je bilo do sada u raspravu samo 7 (sedam) tužbi, ali ni te nijesu bile rješene. Te brojke jasno pokazuju kako je potrebna reforma u Društvu naroda.

Leto 1937 — leto meddržavnih pogodb

Znana dunajska revija za manjšinska vprašanja »Nation und Staat« je objavila v letošnji januarski številki pod gornjim naslovom na prvem mestu članek samega urednika Ferdinanda Uexkülla. V njem ugotavlja, kako so se v pravkar preteklem letu močno uveljavili bilateralni razgovori in dogovori med posameznimi državami o manjšinskem problemu. Predvsem omenja razgovore med Jugoslavijo in Italijo. Piše tako le:

»Popolnoma oficijelno obliko je dobil razgovor o nacionalnopolitičnih problemih med Italijo in Jugoslavijo, ko sta se ti dve državi odločili iz postopnega izboljšanja njunega razmerja izvajati zaključke in jim pogodbeno dati novo trdno podlago. Iz jugoslovanskega tiska zaznavamo, da so se jugoslovanski posredovalci resno prizadevali, istočasno zboljšati tudi narodnopolitični položaj svojih rojakov v severovzhodni Italiji in jim preskrbeti večjo svobodo glede rabe jezika, tiska, cerkvenega življenja in še posebno glede šolstva. Zaključek teh razgovorov je javno izrazil grof Ciano v Beogradu 25. marca o priliki podpisovanja »političnega dogovora«. Italijanski državnik je izrazil svoje prepričanje, da bo dogovor imel ugodne posledice za mejno prebivalstvo obeh držav. Obvestil pa je ministrskega predsednika Stojadinovića o koncilijantnih navodilih, ki so jih dale italijanske oblasti glede pouka in rabe srbskohrvatsko-slovenskega jezika kakor tudi glede bogoslužja v teh jezikih. Dalje je grof Ciano poudaril, da smatra on za potrebno, odstraniti med državama s skupno mejo vse razloge za konflikte in ustvariti dejanske pogoje za zaupanje in sodelovanje. Svoj nagovor je zaključil grof Ciano z oznanilom, da je duče pravkar izpustil nekaj jugoslovanskih političnih kaznjencev« (1)

Mi od naše strani bi samo želeli, da bi se vse to uresničilo, kar je napisal Uexküll v »Nation und Staat«.

Neprijatno škripanje

I stručni njemački časopisi donose često opaske na vječne tužbe Nijemaca u Južnom Tirolu. Tako čitamo u oktobarskom broju monokovske »Zeitschrift für Geopolitik« i ovo: Bila je to odluka velikih poteza Rima i Berlina da su položili jaku osovinu preko Evrope koja omogućuje Italiji da ponosno izjavi kako neće trpjeti boljševizma na Sredozemnom moru. Prikladno bi dakle bilo da se na najjačoj tački trenja te osovine, nekako u njezinoj sredini koja se nalazi u Južnom Tirolu, što manje šteti uljem koje bi omogućavalo da osovina što manje škripi u svojim ležajima. Iako se misli da se o sudbini narodnih manjina ne mora voditi puno računa, trebao bi ipak Rim radi svojih odnosa s Njemačkom, oduzeti tu situ ali neprijatnu ostricu iz ruku svojih neprijatelja poboljšavši položaj Nijemaca u svojim granicama.

*

— Rumunjska vlada izdala je dekret o reviziji državljanstva Židova, koji su se uselili u Besarabiju, Sedmogradsku i Bukovinu, nadalje onih, koji su stekli to državljanstvo na području stare Rumunjske, te konačno za one Židove, kojim su državljanstvo dopitali sudovi u novoj Rumunjskoj. Židovi, koji spadaju u ovu kategoriju nemaju prava glasa prigodom predstojećih parlamentarnih izbora.

Osim toga je rumunjska vlada zabranila svaku diskusiju o pitanju Židova i manjina u Rumunjskoj.

Od Soče do Rečine -- od Triglava do Kamenjaka

Dviganje cen lesu

Trst, februarja 1938. (Agis). Z dviganjem cen raznim vrstam blaga, živinom in živinski krmi, ki pa zelo varira, so se dvignile tudi cene vsem vrstam lesa. Danes prodajajo naši posestniki gozdov drva za kurjavo po 15.— do 16.— lir za kvintal, jelova debla po 125 do 140 lir za kubični meter, med tem ko so bile cene pred dobrim letom drvam 5 do 6 lir za kvintal, jelove hlode pa so prodajali od 40 do 60 lir za kubični meter. Pripomniti moramo, da so današnje cene lesu primerno visoke kar omogočuje posestnikom gozdov primeren izkupiček. Vendar so naši gozdovi že zelo izsekani, zlasti krog Snežnika, postojnskega Javornika pa tudi v okolici črnovrškega Javornika in na pobočju Nanosa. Naš kmet nima drugega zaslužka, konjunktura lesne trgovine je danes v Italiji bolj razvita kot kdaj prej. Veliko povpraševanje je med drugim tudi po bukovini, ki jo, kljub hudi letošnji zimi neprenehoma sečejo po gozdovih in prodajajo raznim trgovcem in prekupčevalcem. Če bi bili naši kmetje organizirani in prodajali les neposredno potrošnikom, bi pri lesu še veliko več zaslužili. Toda sami niso zmožni tega, tisti ki bi lahko kaj storili, pa iščejo same koristi.

Proces proti morilecem iz Vrhpolja

Trst, febr. 1938. Za obsodbo je vladalo silno zanimanje, tako da je bila dvorana nabit polna. Ivan Canziani je dobil 20 let zapore in 30.000 lir denarne kazni, Horvat 20 let in 20.000 lir denarne kazni, Derganc 8 let in 22.000 lir den. kazni. Glavni obsojenci Guštin Michelazzi in Coretti so dobili dosmrtno ječo, poleg tega so še kaznovani z denarno kaznijo vsak po 25.000 lir.

Nesreče v gozdu

Knežak, februarja 1938. — (Agis). — V januarju je pri nas pritisnil hud mraz, zlasti v snežniških gozdovih. Toda kljub mrazu so domačini stalno v gozdu za zaslužkom. Tako so tudi ob najhujšem vremenu zunaj in na delu, da niso prikrajšani na zaslužku, ki je itak malenkosten in za današnje razmere nezadosten. Marsikdo bo odnesel težje ali pa lažje posledice letošnjega hudega mraza. Samo v naši okolici je več domačinov pri delu prezeblo. Benc iz sosednjih šembij je baže toliko prezebel v gozdu, da so domači dvomili v njegovo zdravje. Več je pa takih, ki so jim premrznile roke, pa tudi noge.

Izvoz goveda

Sredinom prošle godine je puljski prefekt posebnim dekretom zabranio izvoz goveda iz istarske pokrajine djelomično radi toga, jer je na domaćim tržištima ponestajalo mesa, djelomično pak zato da bi se radi slaboga stanja stočarstva u Istri spriječila prodaja mladoga blaga. U zadnje tri godine, osobito u vrijeme kada su bili ukinuti sajmovi, stočarstvo u Istri je, kao i drugdje po Italiji, nazadovalo. Broj goveda je pao daleko ispod šezdeset tisuća kao što je bilo u zadnjim godinama pred rat. Zabrana izvoza goveda utjecala je na gospodarstvo Istre, kao što je utjecala i zabrana izvoza ugljena, od kojega je do sada živjela skoro sva Gicarija i koja zabrana još uvijek vrijedi. Na zahtjeve pojedinih općina, kojima su dohodi od taksa znatno snizili, ukinuo je puljski prefekt tu zabranu. Novi dekret je stupio na snagu s 1. veljačom.

Neuspjeh demografične bitke

Trst, januarja 1938. — (Agis). — Med razne akcije, ki si jih je zastavila italijanska vlada za čim večji uspjeh države je tudi tako zvana demografična bitka, o kateri je naš list že večkrat poročal. Koliko važnost polaga vanjo italijanska vlada je razvidno iz velikih ugodnosti, ki jih uživajo novoporočenci, številne družine in družine ob rojstvu dvojčkov. Toda ves ta napor, ki zahteva mnogo žrtev na račun državne blagajne se zdi, da nima velikega uspeha. Zato posveča časopisje temu problemu dolge in alarmantne članke. Slab uspeh je razviden iz naslednjega pregleda:

V letu 1930 je znašal presežek rojstev nad smrtnimi slučajmi 515.927 ali 12,6 na tisoč prebivalcev; v letu 1932 se je presežek rojstev znižal na 380.349 (9,1 na tisoč prebivalcev) in se v letu 1934 zvišal na 429.627 (10,1 na tisoč prebivalcev). Posebno značilen pa je mali prirastek v prvih šestih mesecih 1937, ki naša le 173.001 ali 8 na tisoč prebivalcev. Te številke pomenuje zmanjšanje števila rojstev (v letu 1937 za 3,7 na tisoč prebivalcev napram rojstvom v letu 1930); v istem razdobju pa se je znatno povečala umrljivost.

Župnik Slamič umrl

Dospela nam je žalostna vest, da je preminul g. Ante Slamič, župnik v Dekaniji pri Kopru in častni konzistorijalni svetnik tržaške škofije. Pred kratkem je še za sv. Antona v družbi svojih duhovnih sobratov praznoval svojo 65letnico, a mesec za tem je odšel v večnost. G. župnik je bil v naših krajih splošno spoštovana oseba, saj je bil po rodu iz slovenskega Rocola pri Trstu in služboval v raznih istrskih župnijah, a v Dekaniji preko 20 let. Po svojem čustvu blag, miren in skromen živel je le za svoje vernike, a kadar je bilo treba, se je znal odločno potegniti za njihove pravice. V rodoljubnih srcih našega zavednega ljudstva bo ostal v neizbrisnem spomnu, ker ves narod ga je cenil in uvaževal kot svojega mučenika. Znano je, da je pred 15 leti moral piti ricinovo olje iz fanatičnih rok nekih renegatk, ki jih je štetil z nabasanim samokresom njih strankarski vodja. Ta pretresljivi dogodek se je najgloblje vtisnil našemu ljudstvu v srce in ostane neizbrisen madež za moderne kulturosose ki pa je povzdignil ugled in spoštovanje g. župnika Slamiča do višine, da ga štelimo za vernega učena naših velikih škofov Mahnič in Sedeja. Naj počiva blaga duša v zemlji domači!

Posestvo na dražbi

Ilirska Bistrica, februarja 1938. — (Agis). — Kot že marsikatero naše posestvo tako bo tudi Smukovo v Ilirski Bistrici prodano po javni dražbi, če se prej ne prijavi kak kupec. Smukova gostilna in mesarija je bila znana daleč naokoli, kjer so se zlasti ob sejnih radi shajali kmetje iz okolice, pa tudi domačini. Smukova mesarija pa je bila ena med prvimi v Ilirski Bistrici. Domačini trdijo, da bo tudi to posestvo, kot že nešteto drugih, kupil bistriški milijonar Viktor Tomšič.

Dvije smrti u Vodicama

Vodice, februarja 1938. Polovinom prošlog meseca umrli su u našem selu dva čovjeka. Ne bi se ni osvrtali na smrt ove dvojice naših ljudi, kada bi ova bila naravna ili kada bi čovjek umro od starosti, ali ova dva slučaja najbolje ilustriraju prilike. Poropat Anton star 33 god. umro je uslijed zadobivenih rana i bolesti u Abesiniji od kojih se nije mogao izliječiti. Bio je devet mjeseci u bolnici u Torinu od kuda je poslan kući neizlječen i bez ikakve potpore i hranarine za uzdržavanje. — Ostavio je ženu i troje male neopskrbljene djece. Drugi je Kasić Martin, otac četvero neopskrbljene djece. On je umro uslijed velike bijede i neimaštine, tako rekavši od glada, jer nije imao posla, a u kući nije imao upravo ništa. Što bi dobio od dobrih ljudi, to je davao djeci. Nakon smrti ove dvojice koji su ostavili devet neopskrbljenih osoba, obratio se naš općinski delegat na općinu u Materiju da bi im ona priškolila u pomoć, ali je podeštat u Materiji odgovorio da ne može, jer da općina nema novaca, nego da neka se pomažu sami kako mogu i kako znadu.

Industrija v Tržiču

Trst, februarja 1938. — (Agis). — Poleg združenih ladjedelnic so v Tržiču še sledeče tovarne: tvornica volnenih izdelkov, čistilnica olj, tovarna sode, tovarna pločevinastih škatelj in tovarna kemičnih proizvodov. Vse tovarne v Tržiču zaposlujejo danes ca 20.000 delavcev, ki so razdeljeni po delu, ki ga vršijo in po zmožnostih. V zadnjih dveh letih se je produkcija tržiškega arzenala dvakrat povečala, saj zaposluje danes okrog 10.000 delavcev. V delu imajo devet podmornic, nadaljnjih pet preurejujejo in nadaljnjih deset imajo še naročenih. Arzenal je razdeljen na tri oddelke: v elektromehanični oddelke za ladje, za zrakoplove in železnice. Vsi trije oddelki delajo s polno paro. Delavci so zaposleni tudi v praznikih in delajo čez določen urnik. Specialni mehaniki delajo celo po 50 do 60 ur na teden. V tržiški ladjedelnici delavci ne poznajo več prisilnih dopustov, v Tržiču pa ne več brezposelnosti.

Le surovin, zlasti železa pogosto primanjkuje. V takem primeru prenehajo z onimi deli, ki so jih naročili privatniki, a z deli, naročenimi od države nadaljujejo brez presledka.

Kljub stalnemu delu in zaposlitvi pa tržiški delavci ne živijo v blagostanju. Oni, ki imajo večjo družino in so zaposleni v ladjedelnici odnosno v arzenalu, imajo na razpolago stanovanja v poslopjih, ki so določena za delavske družine. Tudi plače niso prenizke. Toda draginja, ki se dviga z vsakim dnem vplje po boljših mezdah. Tudi razni odbitki, kot za dopolavoro za to in ono zahtevajo vsak teden znaten znesek. Delavec zasluži kljub vsemu le toliko, da skromno prehrani sebe in svojo družino.

Priseljenci med seboj

Ilirska Bistrica, januarja 1938. — Vsepolno komentarjev in govoric je povzročil dogodek v bistriški kavarni, kamor zahaja seveda samo boljša družba. Zaradi neklih besed v kavarni sta se pred nedavnim spopadla pred kavarno s poštenimi zaušnicami bistriški zdravnik De Feconda in pa neki poročnik tukajšnjega artilerijskega polka. Posledica zaušnic je bila napoved dvoboja. Dvomimo pa, da sta eden in drugi toliko junaška, da se bosta tudi končno odločila za dvoboj!

Drobiž

Boršt. — Regulirati nameravajo potok ob vasi, kakor tudi potok v Zavljah.

— Breginj — Ivan Menič je prejel nagrado 600 lir za dvojčke.

Dutovlje. — Pred tržaškim sodiščem je oproščena Ivana Rebec, ker je dokazala, da je v prepiru s svojim očetom, katerega je ranila, bila primorana rabiti silo.

Dutovlje. — Neki avtomobil je z blatinikom zadel kolezarja 35 letnega Rudolfa Frenetiča in ga podrl na tla. Dobil je velike rane na glavi in na nosu. Prepeljan je bil v tržaško bolnišnico.

Gorica. — Pri avangvardističnih smučarskih tekmah v Črnem vrhu je bila prva četa iz Trnovega. Sledile so čete iz okoliških vasi. Zadnji so bili Goričani. V spustu je bil prvi Zonta Anton iz Otlice; vsa ostala mesta, razen enega, so zavzeli domači fantje, prav tako so zavzeli vsa mesta razen prvega v slalomu.

— Gorica. — V delavnici mizarja Emila Juhe je nastal požar, ki bi mu kmalu uničil vse imetje, da niso prišli gasiti gasilci. Škoda je precejšnja.

— Gorica. — Zopet so se v kratkem času dogodili dve smrtni nesreči. V gozdu pri Gorici je Ladislav Devetak, star 14 let, našel granato, katero je hotel odpreti. Eksplozija mu je zadala smrtno rano. Franc Strgar, star 46 let, iz Orgarja, je pri kopanju zadel na granato, ki je eksplodirala in ga smrtno ranila.

— Labin — Poštanski ured su premjestili iz Krapuja u novo naselje Rašu kako bi to naselje i time posebno odlikovali.

— Lokavec pri Ajdovščini. — 35letni voznik Friderik Kompare je padel zaradi močnega pretresa voza tako nesrečno na tla, da si je zlomil hrbtnico. V smrtno nevarnem stanju so ga pripeljali v bolnišnico.

— Lovran — Za pretsjednika likvidacijskoga odbora posujilnice imenovan je dr. Ramiro Cella.

— Marezige. — S 1. februarjem je začel poslovati novi poštni urad.

— Općine. — Na cesti proti Sežani je avtomobil povozil 9 letnega Alberta Benčine. Z istim avtomobilom je bil prejelan v trž. bolnišnico, kjer je kmalu nato umrl.

Postojna. — Umrli je Margareta roj. Srebotnjak.

— Pićan — Frane Belušić je osuđen na 7 mjeseci zatvora. On je bio rudar u Krapnju, pa je osuđen zato što je hotimice proširio i pogoršao ranu, koju je zadobio na radu kako bi primio što višu osigurninu.

Pula. — Ivan Udovičić Ivanov, star 23 godine, iz Pule (via Altura 52) osuđen je na 18 mjeseci zatvora i 1.500 lira globe radi krađe jednog bicikla. Osuđen je u kontumaciji, jer je prije toga prebjegao preko granice. Tako javlja »Corriere istriano« od 5 februara.

— Pula — U Škatarima, Šikićima i u nekim selima Kanfanarštine održala su se gošpoda iz puljskog faš. sindikata poljodjelaca razna gospodarska predavanja.

— Pula — Stjepan Legović i Petar Bucić iz Trbiža osuđeni su radi krađe žita na štetu Brečevića Stjepana iz Frankovići. Legović je dobio godinu dana, a drugi tri meseca.

Rijeka. — Poljskom Židovu, krojaču Simuljeviću dali su tri unce riel-nusovog ulja zato što se nepovoljno izrazio o nacionalnim štofovima.

— Škocjan. — V tržaško bolnico so odpeljali Šajna Josipa, ker si je pri padcu zlomil levo roko.

— Šmarje na Vipavskem. — Iskra iz dimnika je vžgala hišo posestnika Čuka. Zgorelo je podstrešje z vsem senom. Škoda je 10.000 lir.

— Tolmin. — Aretiran je bil 66 letni Ivan Rutar, ker so mu našli pri hišni preiskavi staro vojaško puško, za katero ni imel predpisane dovoljenja. Iz istih vzrokov je bil aretiran Anton Pičulin iz Srpenice.

— Trst. — Prispel je te dni dr. Aljehin, ki bo imel več šahovskih partij.

Trst. — Oproščen je bil tramvajski uslužbenec Peter Zaget, ker ni zakrivil tramvajске nesreče, pri kateri je bila poškodovana Laura Spacapan.

Trst. — Ob železniškem tiru v Barkovljah—Čedasu je zgorelo grmičevje v večjem obsegu. Pri Ključu ob cesti na Bazovico je zgorelo za 1000 lir mladih borovcev.

Trst. — Umrli so: Mikol vd. Blažina, Gorčič Amalija, Kmet por. Frausin Marcela, Prelec Marija vd. Jakulin, Živic Andrej, Švigel Viktor, Amalija Golob.

Tržič. — Splovili so podmornico »Veniero« za ital. voj. mornarico.

Trst. — Delavci Hafer Ferdinand, Albin Furlan in Maks Divič iz Škednja bi kmalu postali žrtve zastrupitve s plinom, ko so popravljali veliki hotel v čistilnici pri Sv. Soboti. Odpeljali so jih v bolnišnico. Stanje Furlana in Diviča je povoljno, med tem ko je resno pri Haferju.

Trst. — Vojak Rudolf Uršič iz Trsta je padel v prepad, ko je gasil požar v bližini Vittorija Veneta. Dobil je poškodbe po vsem telesu.

— Trst. — V januarju je bilo 195 porok, t. j. 77 manj v primeri z decembrom, rojstev pa je bilo 55 več (356), a umrlo je 75 Tržčanov več nego v decembru. (431).

— Trst. — Zaradi zopetnih zvišanj cen je ministrstvo korporacij izdalo proglas, da morajo biti cene stalne, dokler ne bo dosežena avtarkija. Zaradi tega bo vsaka spekulacija s cenami strogo kaznovana.

— Trst. — Za svinjsko meso so predpisane sledeče cene za razne dele: 9,50, 10,50, 12,50 lir kg. Rženi kruh se bo prodajal po 1,90 in 2 lir.

— Trst. — Ministrstvo financ je izdalo odredbe kako naj se obdavčijo s posebnim davkom vse delniške družbe.

Trst. — Mario Kocman je skočil s drugog kata policijske zgrade i ostao mrtav. U »Tipografia Mondiana« je bilo uhvaćeno šest radnika.

— Trst (Agis). Tržaški trgovci želijo tesnejših stikov z Jugoslavijo, kamor bi radi izvažali svoje izdelke zlasti industriji.

— Trst. — Tržaški podesta Henrik Pavel Salem je bil odlikovan z velikim križem reda italijanske krone.

— Trst — (Agis). — Sindikat ladjedelničarjev je daroval tržaški fašistovski zvezi 350.000 lir kot prispevek za zgraditev fašistovskega doma v Trstu in ureditev počitniške kolonije v Gradežu.

— Trst — (Agis). — Po sklepu upravnega odbora znane šolske družbe »Italia redenta« bodo ustanovili v novi naselbini Raši v Labinščini večje zavetišče za rudarske otroke. Pretežni del družin v Raši tvorijo domačini iz okolice.

— Trst. — Še vedno se ljudje jezijo, ker krožijo kovanci po 50 cent, ki so prišli že l. 1936 iz veljave. Z 31. dec. so stopili iz veljave 20 lirski kovanci. Te bodo zamenjali za »cesarske« kovance po 20 lir, ki jih že kujejo.

— Trst — Rasprava protiv ubojice antifašiste Marija Rossettija kojega je ubio fašista Ivan Vucova u Miljama, o čemu smo svojedobno opširno pisali, održat će se 23 februara.

— Trst. — Grof Volpi je v svojem govoru ob priliki zbora tržaških industrijalcev med drugim povdaru, da ima Trst danes 41.000 industrijskih delavcev, med tem ko jih je imel pred vojno samo 11.000. V Istri pa je bilo pred vojno 2.220, a sedaj je 28.000 delavcev zaposlenih v industriji.

— Trst. — (Agis) — V tržaško fašistično zvezo je bilo v zadnjih dneh sprejetih nadaljnjih 82 mladeničev, in sicer sami udeleženci abesinske vojne. Med sprejetim je slovenskih 38 fantov iz najbližje mestne okolice in dežele. Po poročilu tržaških listov je to že sedmi seznam mladeničev, ki so bili sprejeti v stranko kot bivši bojovníki.

— Vipava. — Vodovodni konzorcij zopet upravlja upravni odbor, katerega sestavljajo predsednik ing. Pavel Reinoldi in člani ing. Villani, dr. Cossio, Girolomini, Leban, odv. Vinci in Obizzi. Grej je vodil konzorcij prefekturni komisar.

— Veprinac — 700 lira dobio je od Mussolinija Žigulić Josip iz Veprinca zato što mu je žena rodila dvojke. 700 lira je uobičajena taksa.

— Zadar. — »San Marco« javlja da je umro dr. E. Mestrovic (Mestrovich-Mauri) od posledica rana dobivenih u Španiji kao talijanski »dobrovoljac« generala Franca.

VAŽNI DOGAĐAJI U SVIJETU

Španjolska i Kina

Borbe u Španjolskoj su ponovno oživjele. Iza neuspjeha pobunjeničkih ofenziva da frontainim napadajima zauzmu Teruel, započeli su pobunjenici novu ofenzivu na estremadurskoj fronti. Piše se, štaviše, da general Franco lično vodi tu ofenzivu. Ofenziva je u toku i pobunjenici su imali neke uspjehe, a na prevojima Sierra vrše i dalje snažan pritisak na položaje republikanaca. Prema posljednjim vijestima, vladine čete su počele davati uporan otpor i Barcelona javlja o gubicima pobunjenika. Pobunjenički generalštab, međutim, javlja da su nacionalisti imali znatnih uspjeha na rijeci Alfambri kod Teruela. Pobunjenici tvrde, da je na rijeci Alfambri poginulo 3.000 republikanaca, a daljnjih 3.000 republikanaca da je zarobljeno. Cilj Francove ofenzive je da oslobodi put Teruel—Saragoza.

Kinesko-japanski rat došao je u stadij, gdje brz razvitak ne treba očekivati. Na glavnim frontovima sve se više razvija pozicioni rat, dok se na frontu kod Wuhua Japanci trude da dovlacenjem pojačanja održe otvorenu borbu. Proširenje ratnog poprišta prema jugu Kine nije izvršeno, jer su Japanci uslijed sve jačeg otpora Kineza posljednjih dana vezani svim snagama za centralni front, tako da im nedostaju snage za izvršenje ekspedicije protiv Kantona.

Ali pored ovih borbi na samim frontovima još jedna nepredvidjena okolnost veže veliki broj njihovih vojnika iza fronte, na velikoj teritoriji koju su Japanci doduše osvojili, ali im je nemoguće zaposjesti u tolikoj mjeri da bi bili potpuno sigurni. Kinezi su iskoristili tu činjenicu i izazivaju stalne četničke borbe u cijelom okupiranom području, gdje kineski rodoljubi, spremni da svakog časa žrtvuju svoj život za domovinu, neprestano uznemiruju protivnika i time vežu veliki broj vojnika za pozadinu i osiguranje veza. Kineska vlada odlučila je podijeliti među najšire pučke slojeve oružje i municiju, da ih osposobi za gverilski rat.

Cang-Kaj-Šek je sam preuzeo zapovjedništvo nad kineskim trupama u sjevernoj Kini.

Potapljanje engleskih brodova

U Sredozemnom moru je potopljen i drugi engleski trgovački brod ovih dana. Potopili su ga avioni koji su došli iz Palme na Malorki. U Engleskoj je to izazvalo strašno uzbuđenje, pa je engleska vlada bila prisiljena da oštro nastupi protiv generala Franca, jer Englezi kažu da je dokazano da su njegove podmornice i avioni potopili te brodove. Engleska vlada je poslala oštru notu Francu, a ministar vanjskih poslova Eden je u Donjem domu održao oštar govor, u kojem je najavio da se britanska vlada više ne će zadovoljiti stereotipnim ispričama Burgosa, nego će osim zahtjeva oštete sama utjerati oštetu, a osim toga će poduzeti i druge povremene represalije. U tom dijelu govora je Eden naglašavao odlučno riječ represalije, tako da se vidjelo, kako se britanska vlada više ne će šaliti. Britanska je vlada odlučila u svakom slučaju ili u bilo koju cijenu osigurati nesmetani prolaz britanskih brodova Sredozemnim morem.

Što se tiče novih mjera na Sredozemnom moru Eden je najavio: Pojačanje pomorskih patrula, pojačanje broja krstaša, koji će biti na čelu ovih pomorskih patrula. Naredjeno je zapovjednicima britanskih kontrolnih brodova, da bez ikakve opomene smjesta otvore vatru na svaku podmornicu, koju zateknu u kontrolnim zonama i da pucaju smjesta na svaki avion koji se približi ratnim brodovima.

Ova zapovjed je odlučna i prema tome zapovjednici britanskih ratnih brodova ne će ni časka krzmati, nego će smjesta otvoriti vatru čim primjete bilo čiju podmornicu u tim zonama. Ta pooštrena kontrola stupila je na snagu u noći između nedjelje i ponedjeljka. Kontrola se vrši u zajednici s francuskom ratnom mornaricom, dok Italija vrši kontrolu u svojoj zoni.

Njemački i talijanski listovi, a i nekoji u drugim državama koji brane španjolske pobunjenike kažu da je Engleska pristrana u korist republikanaca.

Promjene u Njemačkoj

U Njemačkoj je došlo do promjena. Hitler je preuzeo svu vlast u svoje ruke. Ministar vojske Blomberg je ostupio, to ministarstvo je ukinuto i komandu nad vojskom je preuzeo lično Hitler. Time u svojim rukama drži i vojsku i politiku, po uzoru na Mussolinija. Maršalom je postao Goering. Osim toga su nastale promjene i u diplomatiji. Mjesto von Neuratha, postao je

ministrom vanjskih poslova von Ribbentrop, a i neki važniji poslanici su promijenjeni. Diplomatski njemački krugovi tvrde da su za veliku rekonstrukciju njemačke vlade bili odlučni vanjsko-politički momenti i ističu, da se Njemačka ne će odreći dosadanih prijateljstva i da će se zauzeti za zблиženje s Engleskom i Francuskom.

Povodom tih promjena je Mussolini uputio kancelaru Hitleru telegram, izrazujući mu svoje i talijanskog naroda zadovoljstvo, što je stvarno preuzeo zapovjedništvo nad svim vojnim snagama Njemačke.

U Francuskoj i Engleskoj su te promjene jako odjeknule. U Londonu su izazvale veliko iznenađenje, usprkos toga što su novine donosile dnevne izvještaje o položaju u Njemačkoj. Prema dosadašnjim komentarima ističe se veliko značenje činjenice, da je državni kancelar Hitler preuzeo vrhovno vojničko zapovjedništvo i da je von Ribbentrop postao ministar vanjskih poslova. Općenito se upozorava na jačanje pozicije državnog kancelara Hitlera. — »Daily Express« u svojim komentarima konstatira da Hitler ima danas veću vlast, nego što je imao i sam njemački car. Isti list drži da je ovaj preokret u Njemačkoj sudbonosan za Evropu.

MALE VIJESTI

— Nicaragua je priznala talijansko carstvo time što je novi poslanik republike Nicaragua Medina u Rimu predao akreditivna pisma naslovljena na »kralja Italije i cara Abesinije«.

— U engleskoj štampi ovih dana mnogo se piše o poteškoćama talijanske kolonijalne uprave u Abesiniji i ističe se, kako talijansko gospodarstvo u Abesiniji ne dolazi u pitanje, dok Italija živi u miru s Evropom, Egiptom i Francuskom Sjevernom Afrikom.

— Veliko fašističko vijeće, koje će se sastati 3 marta u 22 sata u palači Venezia imat će da pretresa ovaj dnevni red: Izvještaj o međunarodnom položaju, izvještaj o aktivnosti stranke i talijanske liktorske omladine, izvještaj o ekonomskom i finansijskom položaju, izvještaj o unutrašnjem i demografskom položaju i konačno izvještaj o konstituiranju fašističke skupštine i korporacija.

— U Palazzo Venezia primio je Mussolini više zapovjednika fašističke milicije i saslušao njihove raporte. Crnih košulja ima sada 534.000 i 23.213 oficira.

— Sovjetska vlada preko svoje ambasade u Rimu uložila je protest na riješenje milanskog suda radi zaplijene sovjetske svojine u milanskoj podružnici Banco di Roma.

— Za zблиženje s Italijom i za priznanje fašističkoga imperija te za uspostavu diplomatskih odnosa s generalom Frankom poslale su spomenicu belgijskoj vladi ujedinjene katoličke stranke u Belgiji.

— Francuski desničarski list »Jour« javlja, da je na katalonsku granicu stiglo 40.000 tona ratnog materijala engleskog, francuskog i čehoslovačkog porijekla. Isti je upućen španjolskim republikancima. Osim toga javlja da »Internacionalni odbor za pomoć Španjolskoj« nastavlja regrutiranjem dobrovoljaca, koje upućuje u Španjolsku iz Pariza i Lyona.

— Kakih 200 km. od američke obale se je vnelo letalo ital. letalca Stoppanija ki se je spustilo v morje. Na pomoć je prihitelo neko nemško letalo in pomožna ladja družbe »Air France«. Stoppanija so rešili, a ostali člani posadke so poginili.

— Rimski »Tribuna« piše, da Chamberlain i Eden sporazumno rade kako bi razbili i oslabili osovinu Rim—Berlin.

— Italijanski osrednji odbor za korporacije je sklenil povišati cene sladkorju in sicer za 45 stotink pri kg. Nova cena pride v veljavo z 1. januarjem t. l. To podražitev utemeljujejo s slabim pridelkom sladkorne pese v prošlem letu. Pripomniti pa je, da je tej podražitvi povod predvsem sklep, da se bo v bodoče uporabljala sladkorna pesa za izdelavo gorilnega špirita kot nadomestek dragemu bencinu. — (Agis).

— Nemška knjiga na indeksu. »Osservatore Romano« je objavil, da je postavljena na indeks knjiga prof. E Bergmanna iz Leipziga z naslovom »Prirodna doktrina duha — sistem pojmovanja in razlage nordijskega nemškega sveta«.

— Po zavzetju Abesinije so italijanski listi naglašali, da je Italija z zasedbo Abesinije pridobila tudi 10 milijon novih državljanov. Na ta način so hoteli podčrtati tudi dejstvo, da je to ne samo gospodarstva, temveč tudi pridobitev v vojaškem pogledu. Te navedbe pa niso točne, kajti sama italijanska statistika za leto 1937 navaja, da so štele zavzete pokrajine v Abesiniji po številu 30 junija 1936 komaj 5.300.000 prebivalcev. — (Agis).

ODLOMCI IZ NAŠE POVIJESTI

GLAGOLJAŠKI NATPIS U TRSTU

Profesor zagrebačkog sveučilišta g. dr. Ante Dabinović objavio je u »Obzoru« ovu raspravicu o glagoljaškom natpisu u Trstu. Taj članak su prenijeli i neki drugi listovi, a među njima i splitski »Jadranski dnevnik« koji donosi i ovaj uvod:

»Glagoljaško pismo, glagoljaška književnost, glagoljica u službi Božjoj — jedan je od najljepših kulturnih spomenika koje je hrvatski narod postavio sebi već u najranije doba svog samostalnog državnog i narodnog doba. Time što je hrvatski narod uspio, da održi glagoljicu i spasi u službi Božjoj potomstvu, dao je najbolji i najjasniji dokaz svoje vitalnosti, svoje izdržljivosti i svoje otpornosti.

Sve što se odnosi na glagoljicu, ima i danas za nas veliko značenje, jer gdje se god nadje glagoljaška knjiga, to je nepobitan dokaz naše narodne autohtonosti«.

Rasprava dr. Dabinovića glasi:

Prilikom rušenja jednog dijela tršćanskog starog grada izašao je na vidjelo natpis na kući koja se nalazi na gornjem uglu između via Riborgo i via S. Maria Maggiore. Poznata je stvar, da je u prijašnje doba, pa sve do početka XVIII. stoljeća morskā obala išla mnogo dublje prema unutrašnjosti grada i da su današnji veliki trg (piazza della Borsa) bili dobrim dijelom pod vođom. A sam gradski centar, sredina poslova i prometa, nalazio se baš oko Crosade i Riborgo, gdje su se u XVI. stoljeću nalazile gospodske kuće.

U jednoj od tih kuća, koja je sada posve porušena, nađen je ovaj latinski natpis:

rotat omne fatum ann. ab urb. cond. II Mill. - CXIII - salutis MCCC - VIII iun. ioan. baptista et petr. christophori cancellarii filii autae fabr. adder. sibi suisq. legitimis haeredib. ad commun. usum exeretunt

Poslije oznake II Mill. je jedan glagolski znak, a poslije MCCC urezano je židovsko slovo zađe koje znači 9.

Vrijeme, u kojem je natpis urezan, bilo bi dakle 1498. Godina od osnutka grada ne odnosi se, kako bi se moglo misliti na Rim, nego na sami Trst, jer postoji legendarna predaja, da je Trst osnovan g. 715 prije Krista. Pa bi stoga glagolsko slovo imalo da znači 100 tako da bi se računalo od osnutka Trsta 1498 + 715 = 2213 godina.

Koliko stane Afrika Italijo vsako leto?

Trst, februarja 1938. — (Agis). — Italijansko ministarstvo za kolonije ima v državnem proračunu posebno postavko, ki skoraj presega poldrugo milijardo lir letno. Toda to ni dovolj. Odkar je Italija zasedla Abesinijo so mogli tej redni letni postavki dodati še marsikakšen visok znesek. Tako je uradni list prinesel že dva dekreta, ki se nanašata na izdatke za italijanske kolonije. Za prispevek k proračunu Abesinije je določeno za 6 let vnaprej vsako leto po eno milijardo italijanskih lir. Poleg tega sta določeni še nadaljnji 2 milijardi lir letno — tudi za šest let vnaprej — za javna dela v Abesiniji. Iz tega je razvidno, da mora Italija poleg rednih vsakoletnih postavk za kolonije dodati izredne še za Abesinijo v znesku 3 milijard na leto, kar bo dalo v predvidenih šestih letih skupaj 18 milijard lir. To je ogromna investicija kapitala, ki bo, po mnenju tujih časopisov, ostal nerentabilen.

Italijansko-nemško kolonijsko sodelovanje

Francoski listi navajajo potovanja v Afriko raznih italijanskih in nemških osebnosti, in sicer: Libijo je obiskal šef vojaških sil Nemčije maršal Blomberg, šef hitlerjevskih organizacij Rudolf Hess ter pomočnik vojaškega atašeja v Rimu. Nadalje je šel šef nemškega generalnega štaba v Egipt, vodja hitlerjevske mladine je potoval v Damask in Bagdad, glavni Göbbelsov sotrudnik v Egipt, vseučil. prof. dr. Maj v bivše nemške kolonije itd.

Ispod prvog retka (rotat. omne fatum) je urezan u kamenu čudnovati natpis pomiješan od glagolskih, židovskih, grčkih slova, koji je sadržavao običajnu zakletvenu formulu (formula imprecatória) kakvih imamo u dosta velikom broju po mnogim mediteranskim i levantskim gradovima, osobito u južnoj Španjolskoj i u Maloj Aziji i čak u staroatičnim zgradama. Sva je prilika da se značenje tog natpisa mora pokriti s izrekom »Osvetio im se Isus«.

Autor ovog natpisa bio je Giambattista de Monticoli iz Sassuole blizu Modene, sin tršćanskog gradskog kancelara Cristofora de Monticoli. Otac mu je bio ubijen tokom jedne svadje 14 kolovoza 1469.

A sam je Giambattista rođen u Trstu god. 1468., postavljen g. 1497. za kaptolskog kanonika sv. Justa u Trstu, ali odmah dođuđu godinu premješten u Ljublanu i dobio kao nadarbinu župu u Hrušici (Crusizza). Uzrok toga premještenja bila je svadja s kaptolskim dekanom, kojemu je Monticoli, čini se, opalio dosta tešku čušku pred skupljenim narodom tokom službe Božje.

Da je prilikom svojeg, valjda nedobrovoljnog odlaska dao urezati gornju zakletvenu formulu nije nikakvo čudo. »Rotet omne fatum« (ili, kako je naš Gundulić rekao, kolo sreće unaokolo vrteći se ne prestaje) hoće da izrazi nadu u preokret u prilikama izagnanog kanonika.

Zanimljivo je, da se ovdje glagoljicom poslužio, premda samo za mali broj slova, rođeni Talijanac, podrijetlom iz okoline Modene. Sva je prilika, da su svećenici tršćanske biskupije morali učiti u ono vrijeme za potrebe svojih vjernika hrvatski jezik i naše staro pismo.

To nas nema čuditi, kada znamo, da je selo Opčina tik od samoga Trsta zabilježena, kako svjedoči djelo opata Jakopa Cavalli (Trieste nel Quattrocento) u XIV. stoljeću (Opchiena 1337) i da su se propovjedi održavale slovenski za puk gradske okoline i za stanovnike sv. Jakoba i sv. Vida (S. Vito) još u vrijeme renesanse. Glagoljicu je dobro poznao među drugima biskup Vergerije, prijatelj reformacije. A sami tršćanski trgovci — grad je onda brojio jedva 4.000 stanovnika, t. j. manje od Dubrovnika — bili su radi svojih poslovnih potreba, barem do neke mjere vještiji jeziku neposrednog gradskog zaledja.

Ovaj natpis što je pobudio pažnju našeg svijeta u Trstu čuva se u tršćanskoim lapidariju.

Reorganizacija fašističke Italije

Trst, februara 1938. Poznate su iz talijanske štampe točke dnevnog reda za sastanak veliko fašističkog vijeća, koji se održaje 3 marta ove godine. Jedna od glavnih točaka dnevnog reda velikog fašističkog vijeća biti će svakako najvažnije pitanje reorganizacije fašističke Italije. Stvar raspravljanja biti će reorganizacija fašističkog parlamenta i osnivanje i konstituiranje novih fašističkih stalaških komora.

U vezi sa gornjim sastankom velikog fašističkog vijeća saznajemo iz dobro obavještenih krugova, da se isti nije ranije održavao i ako je bio više puta zakazan zbog nastalih nesuglasica između najviših državnih funkcionara i Mussolinija, a isto tako i radi spora nastalog upravo radi gore navedene točke dnevnog reda između same krune i Mussolinija. (f.)

Italija i španjolsko maslinovo ulje

Italija producira godišnje oko 13,5 milijuna metarskih centi maslina. Čitav prinos skoro isključivo ide u rafinerije, koje od njega produciraju 2,3 milijuna hektolitara maslinovog ulja. Ta industrija ima oko 30 poduzeća, od kojih je većina u Liguriji. Najveći producent maslinovog ulja je međutim bila Španija, čija je godišnja produkcija 1933-34 godine iznosila 3,1 milijun hektolitara. Italija je svoje učestvovanje u španjolskom ratu iskoristila očigledno privredno i u tom pogledu. U Španjolsku su poslani talijanski radnici, da za talijanske rafinerije osiguraju prinos maslina u Andaluziji. Ulje od španjolskih maslina je pak prodano u inostranstvo ili za devize ili za pravo na kompenzacionu razmjenu. Izvoznici su dobili specijalne premije.

JAVNA GOVORNICA

Još o Organ.-prop. otsjeku

Primili smo četiri članka o istoj temi, tj. odgovor na članak J. B. u ovoj rubrici. Budući da su sva ta četiri članka slična i sličnim argumentima brane stanovite L. J., to donosimo članak samog J. B. i članak iz Slovenije, dok članak iz Dalmacije i članak iz Karlovca ne donosimo iz razloga što je u ova dva odgovora rečeno i ono što sadrže i ta dva neobjavljena članka. — Saradnicima u ovoj rubrici zahvaljujemo i veseli nas da je otvaranje te rubrike naišlo na tako lijep odziv. — UREDNIŠTVO

U odgovoru, koji mi je uputio brat J. B., govori o metli. Kad je već spomene, onda je radije trebao reći da valja čistiti pred našim, tj. pred našim zajedničkim pragom, jer svi smo mi jedno, pa nam je i prag isti. Prema tome uspjeh jedne naše organizacije ili kojeg višeg foruma je i uspjeh sviju nas, čemu se svi radujemo, dok je neuspjeh jednih, neuspjeh drugih. A to nas sve također iskreno boli.

Da ću u sljedećem broju čitati odgovor na članak o Propagandnom otsjeku, to sam sa sigurnošću očekivao. Iznenađuje me samo što se prijatelj J. B. u odgovoru ne drži predmeta, već se od njega odaljeuje. Očekivao sam da će moje tvrdnje otkloniti i pobiti jednim dostojnim, uvjerljivim odgovorom i dokazati protivno, ali to nije učinio, već je prešao na sasvim drugi teren. Zao mi je što moram ustvrditi, da me brat J. B. nije dobro shvatio. U »inkriminiranom« članku nisam crnio, a niti kritikovao rad Otsjeka, već naprotiv, istakao sam nepobitnu važnost »stoga bez kojeg se rad naše emigracije ne da ni zamisliti. Posumnjao sam jedino u uspjeh Otsjeka u Zagrebu, jer sam u činjenici, da je Propagandni otsjek podjeljen vidio razdvajanje zajedničke akcije upravo na propagandnom polju koji treba da je jedinstven.

Ja se iskreno radujem tvrdnji brata J. B., da oba Otsjeka rade sada sporazumno, radujem se u toliko više što sam doznao, da je između oba ova otsjeka ipak bilo nekih manjih nesporazuma ili slično, a koji su sada otklonjeni. Želim samo da tako uvijek i ostane.

Članak, na koji mi odgovara brat J. B., napisao sam u najboljoj namjeri. Istina, bio sam na Kongresu u Brodu. Kad se govorilo o diobi Otsjeka, u diskusiji nisam uzeo učešća, jer dok ova točka nije došla na dnevni red, ni pojma nisam imao o kakvim će predlozima Kongres raspravljati, jer dnevnog reda a ni poziva za Kongres nisam imao, kao što ga nije imala ni organizacija o

kojoj se brat J. B. sa omalovažavanjem izražava, što nikako ne doliči jednom višem funkcioneri naše organizacije. I da sam na licu mjesta bio upoznat sa ovim predlogom, ne bi se usudio iznijeti svoje mišljenje, jer za to treba vremena i stvar dobro proučiti. To što sam tek poslije Kongresa, kada je stvar već bila gotova, pokrenuo ovo pitanje, neka brata J. B. ne buni, jer sam htio saznati, šta drugi o tome misle, pošto se na Kongresu to tačno nije moglo čuti, jer su predložili uvijek zadnja tačka dnevnog reda jednog Kongresa koji traje čitav dan, a na red dolaze tek na sat dva prije razlaza delegata, pa kako se svima žuri na vlak, nije rijedak slučaj da razne predloge izglasuje polovina ili čak samo trećina delegata.

Neka mi brat J. B. ne zamjeri na iskrenosti. Ja sam zaista očekivao odgovor, ali sasvim drugi — odgovor koji će pobiti moje tvrdnje.

Još nešto. Predbacuje mi da mi oko naše organizacije, mjesto »napreč« idemo »nazaj«.

Drugim riječima, napada jednu organizaciju i pojedine funkcionere što ne doliči njemu kao jednom višem funkcioneru. Ukoliko ima nešto što mu se ne dopada, ima puta i načina da se stvari razbistre, a ne da svoje neraspoloženje na taj način ispoljava. Ne valja potjenjivati rad jedne mlade organizacije, kao ni precjenjivati rad druge organizacije. Što se same organizacije tiče, u kojoj saradjujem sa svojim prijateljima i saradnicima svom dušom i svom voljom, uvjeren sam da će brat J. B. promijeniti svoje mišljenje čim se bude bolje upoznao sa dosadašnjim radom organizacije.

Brata J. B. uvjeravam, da mi ipak »gremo napreč« i da do sada nismo učinili, ni jedan korak »nazaj«, niti to mislimo učiniti. Mi smo to dokazali već u nekoliko navrata, čak i onda kada su ostali, ako i nisu pošli »nazaj« ostali tamo gdje su. Išli smo »napreč« kada se niko nije usudio poći napred. »Napreč« ćemo ići i u buduće, a »nazaj« nikada! — J. L.

ŠE ENKRAT O ORGANIZACIJSKOM ODSEKU

Z začuđenjem sem prečital žolčni članek »Red, rad i disciplina« objavljen u rubrici »Javna govornica« v 4 štev. »Istre« z dne 28. januarja t. l. V »Istri« nismo bili nikdar vajeni takih člankov s tako izrazito osebnostjo. Zato sem poiskal 3. številko »Istre« in ponovno, počasi in pazljivo prečital članek J. L.-ja, ki je rodil tako reakcijo. Reči moram, da me je po prečitaniu stvar še bolj začudila. Pisec članka »O organizacijsko-propagandnom otsjeku« je uvodoma, z mastnimi črkami tiskano, povdaril, da izražaja le svoje osebno mnenje, za kar je menda bila uvedena tudi rubrika »Javna govornica«. V svojih nadaljnjih izvajanjih ostaja na dostojni višini: ne napada, ne namiguje in ne zasmehuje. Iznaša le stvarno svoje mišljenje. In odgovor? Že začetež o pometanju pred lastnim pragom dokazuje, da je pisec nestrpen in ujedljiv.

Morda se pisec tega članka, J. B. prišteva med velike demokrate. Ne da bi hotel biti oseben, ker pisca niti ne poznam, moram ugotoviti, da je njegov način polemike daleč, zelo daleč od prave istinite demokracije. O velikih demokratih v teoriji, ki pa v praksi uporabljajo čisto avtoritativne metode ne bom danes podrobneje govoril, četrudi bi morda bilo tudi za prilike v naši organizaciji emigraciji to potrebno, kar nam potrjuje baš članek »Red, rad i disciplina«.

Pa preidimo na stvar samo. Pisec trdi: da u emigrantskim organizacijama imade reda i discipline, ne bi se ovakova pitanja potezala po stupcima našeg glasila, već bi se ona rješavala na mjerodavnim saveznim forumima — bez nerove — bez galame — bez žurbe sve u interesu saveznih organizacija — sa punom voljom svih organiziranih emigranata. Točno! Pri nas se vse dela na »brzo roko«, ker nimamo časa, da bi poslušali »sve emigrante sa punom voljom«. Res je, neke neostale volje, da bi se upoštevalo tudi mnenje posameznih zavednih emigrantskih skupin. Da pride na kongresih do »nerove i galame« pa gotovo ne nosi odgovornosti niti J. L., niti podpisani. Krivce za naglico in površnost na kongresih bo moral J. B. poiskati pač kje drugje.

Precej predzna je piščeva trditve, da naše emigracije »do sada ništa ne razjedinjuje« in skoro bi dejal, da on sam tej trditvi ne verjame, če je količikaj informiran o prilikah v naših vrstah. Sicer pa je cepitev organizatorno-propagandnega odseka dovolj zgovoren dokaz — razjedinjena.

Članak J. B. je najbrže zelo blizu ene izmed propagandnih odsekov, kar sklepam iz njegove trditve, da sta odseka stvorila svoj program dela »koji sada punom parom izvršavaju«. Zato nam bo lahko odgovoril na vprašanje: Ali ni morda že nastalo med odsekom vprašanje prestiža, kar je predvideval in prorokoval J. L. v svojem članku?

Žal mi ni znano delo odseka v Zagrebu in morda res dela s »punom parom«, kar bi bilo vsekakor hvalevredno. O delu odseka v Ljubljani pa naše organizacije niso bile poučene. Minilo je od kongresa četrtletja, pa smo prešli eno okolišnico. J. B. se pritožuje, da niso odseki dobili odgovorov na svoje okolišnice. E, težko je brate človeku, ki dela iz idealizma in iz navdušenja, ki dela radi stvari in tudi žrtvuje svoj čas, denar in zdravje, napisati odgovor na take okolišnice s — tarifami. Tega nismo bili vajeni in človek teško zadržl v peresu trpko besedo. J. B. predbaciva, seveda kar pavšalno, poedincem, ki so v upravnih društev, da so se naučili da gredo samo nazaj, pa se skrivajo pod masko »Gremo napreč!« Nimam namena, da bi mu dokazoval, da ni tako, kot trdi on, ker se mi zopet dozdeva, da sam ne verjame temu kar je napisal. No, dopuščam mu, da gremo res nazaj. Ali se ne zdi J. B.-ju, da je temu kriv tudi »svetel« vzgled tarifiranega idealizma, ki se nam kaže z one strani, ki bi nam morala biti vzor emigrantskega nesebičnega dela? D. P.

Novo emigrantsko društvo u Vukovaru

Organizatorno-propagandni otsjek našega Saveza u Zagrebu poveo je akciju oko osnivanja emigrantskog društva u Vukovaru, što je bila davna želja tamošnjih emigranata. Uz pročelnika Propagandnog otsjeka g. J. Brečevića, prisustvovao je toj osnivačkoj skupštini i predsjednik Saveza g. dr. Čok, koji je akciju oko osnivanja tog društva uvijek je podupirao. Izabran je pripremljeni odbor, koji će učiniti sve shodno kako bi društvo što će sačinjavati jednu ve pod svoje okrilje saveznu jedinicu, koja će pod svoje okrilje povući također dosta velik broj naših ljudi iz svih obližnjih mjesta. Svi prisutni vrlo su se lijepo izrazili o radu naših organizacija, pa će rado podupirati svaku akciju koja ide u korist našoj emigrantskoj stvari, a u najkraće vrijeme preplatiti će se svi i na naše glasilu — list »Istra«. Ovom novom društvu želimo mnogo uspjeha u radu za našu emigrantsku stvar. — 1—6.

NAŠA KULTURNA KRONIKA

»Ponedjeljski Slovenec« O ČERMELJEVI KNJIZI

»Ponedjeljski Slovenec« od 31. januara je prinio recenziju o Čermeljevi knjizi »Slovinci in Hrvatje pod Italijo«.

»Tak je naslov novi knjigi, ki jo je o Julijski Krajini napisal dr. Lavo Čermelj. Je to temeljito delo o prebivalstvu Julijske Krajine, nadalje Beneške Slovenije ter Zadra in okolice. Pisatelj je nabral statistične podatke, ki jih do sedaj v tako strjeni in smiselno zbrani obliki nismo imeli. Številke govore veličasten jezik. Človek, ki se trudi, da bi jim vili živega življenja, mora imeti veliko ljubezen do stvarine, ki jo obravnava. Julijska Krajina, Beneška Slovenija, Zadrska pokrajina, vsa ta lepa od Slovanov poseljena zemlja, je vredna največje ljubezni. Pisatelj stvarino porazdeli v več poglavij, ki vsako obravnava po eno »prefekturo« posebej. Tudi Kanalska dolina, ki spada pod videmsko prefekturo, je bila menda prvič znanstveno statistično obdelana. Zelo poučna in za poznanje vprašanja potrebna je tudi zgoščena tabela o občevalnem jeziku, kakor ga je pribila 1. 1921. uradna italijanska statistika. Knjigi je priložena tudi narodnostna karta o Julijski Krajini, ki spada v vsako slovensko hišo, da ne govorimo o naših društvih. Tudi prikaz literature o Julijski Krajini, ki je na koncu knjige, je zlat vir znanja za vse tiste, ki se želijo poglabiti v življenje in usodo Julijske Krajine. Knjiga in zemljevid sta priročnika, ki naj služita vsem predavateljem za podrobno poučno propagando, ki naj zajame vso Slovenijo in vso državo«.

JANUARSKA ŠTEVILKA »MISEL IN DELO«

Na uvodnem mestu je objavljena enajst strani obsegajoča razprava prof. Ivana Kolarja »Ob poti Otona Župančiča«. Dr. Alois Jindrič je prispeval informativen članek o Socialnem zavodu (Socialni ustav) češkoslovačke republike. Dr. ing. Črtomir Nagode je pisec zanimivega in aktualnega prispevka »Reforma železniške tarife in izhod Slovenije na morje«.

V Obzorniku je na prvem mestu zapisek o Akademiji znanosti in umetnosti v Ljubljani, dr. Branko Vrčon pa v daljšem članku »Vizije miru in vojne« kritično razglablja zunanje-politični položaj v zadnjih tednih. Notranje-politični pregled je iz pera Verka. Zanimiv je nadalje članek »Angleško mnenje o naši zunanji politiki« (po knjigi Belgrade Slant Johna D. E. Evansa). S. B. podaja v članku »Socialni pregled« nekako socialno bilanco lanskega leta, dr. A. Jindrič poroča o verjetni starostni strukturi prebivalstva na Češkoslovaškem 1. 1960. L. Č. pa piše na podlagi oficijelnih statističnih virov o demografski bitki v Italiji. — Med Poročili piše dr. B. V. o knjizi dr. R. Kušjeja »Konkordat«, L. Č. poroča o Pfeifferjevi »Istragi o sarajevskom atentatu«, R. o Tardieujevi knjigi o parlamentarnem režimu v Franciji, P. P. pa o spisu Luigija Salvatorellija La politica della Santa Sede dopo la Guerra. — Številko zaključuje Drobtine — značilni paberki iz javnega življenja.

SITNE VIJESTI

Radetićevo dramu »Za goli život« davalo je u New-Yorku ponovno radničko potporno društvo »Istra«, ogranak I. W. O. Izvedba je održana 30. januara na zahtjev mnogih naših ljudi koji su čuli za silan uspjeh te drame u izvedbi »Slobode« i »Istre«.

*
»Malo statistike iz zadarske pokrajine« nosi naslov studija Nikole Žica u splitskom »Jadranskom dnevniku« od 5. o. mj.

*
Razgovor s Viktorom Carem Eminim donosi beogradska »Pravda«. Na pitanje što je napisao posljednjih godina, Viktor Car Emin je odgovorio:

— Posljednjih recimo sedam godina izdao sam jednu knjižicu: komediju »Vicencicu«, koja je prikazana u Narodnom kazalištu u Zagrebu krajem 1933. U isto vrijeme, izišao je u zagrebačkim »Novostima« moj roman: »Između dva ognjišta«. Drugi jedan moj roman, »Naša Mare«, štampan je u »Ženskom listu«. Roman je crpljen iz savremenog života u Istri. Dramatizovan pod naslovom »Oče budi volja Tvoja«, dobio je nagradu »Maticе hrvatskih kazališnih dobrovoljaca«. Napisao sam i roman »Vitez mora«, koji će domalo početi da izlazi u reviji »Jadranske straže«. Izdavača čekaju »Lutalice«, roman iz sušačkog života i »Prosječeni put«, roman iz doba kliskog heroja Petra Kružića. U »Jadranskoj straži« izišlo je, u to vrijeme, više mojih novela, među kojima i tri oveće: »Pod južnim krstom«, »Brik Ivić« i »Marina«. Nekoliko mojih priča je izišlo i po drugim časopisima.

ČESI O KNJIZI NIKOLE ŽICA

U 7—8 broju praške »Československo-jugoslovenske revue« izašao je ovaj prikaz prve i druge knjige »Istra« prof. Nikole Žica. (Nikola Žic: Istra, I. Zemlja, II. Čovjek. Izdaje biblioteka Hrvati Izvan Domovine (HRID). Zagreb 1936., 1937. 8°, 96+168 strana, ilustr.).

Hrvatski geograf profesor Nikola Žic pozna svestrano tu zemlju, u kojoj slavenski živalj vojuje već vjekovima s talijanskim življem i koja je po svjetskom ratu pripala Italiji. U svojoj monografiji, koja je izdana u dva sveska, opisuje prof. Žic geografski položaj Istre posve objektivno i znanstveno u popularnom stilu. U drugom svesku prelazi na antropogeografski prikaz, a taj je najposešniji i najzanimljiviji. Dok se pisac u prvoj knjizi ograničuje na nacrt geološkoga razvitka Istre i osobito njezina Krasa kao geografski najzanimljivije karakteristike te lijepe, ali siromašne i jadne zemlje, pa na opis njezinih voda, naročito mora, i njezinih klimatskih prilika, pristupa u drugom dijelu bitnoj srčki »istarskoga problema«, naime nacionalnomu raščlanjenju Istre, njezinim gospodarskim i demografskim prilikama. Autor je položio težište raspravljanju o tim prilikama na stanje stanovništva prije godine 1918 služeći se — posve prirodno — starijim statističkim materijalom. Priznajući, da mu sadašnje stanje Istre nije dovoljno poznato, isključio je svaku apriornu kritiku današnjega stanja, koje je karakterizirano velikim promjenama nedogledne važnosti. Tako nam je u studiji profesora Žica veoma ozbiljnim i znanstvenim načinom iznesen opis Istre u vremenu, kada je pripala Italiji i kad je četvrtina pučanstva Istre dobila god. 1918 premoć nad slavenskom većinom i dala čitavoj zemlji vanjsko obilježje talijanskoga narodnog područja. S obzirom na lože kulturne i socijalne prilike istarskih Hrvata i Slovenaca (ispoređi pregled analfabetizma na 153 strani druge knjige) i s obzirom na sistematski rad na odnarođivanju slavenskih manjina, Istra god. 1937 nije u antropogeografskom smislu ono, što je bila god. 1918. Stoga imade monografija profesora Žica vrijednost znanstvenoga dokumentarnoga djela za jugoslavensku tezu na konferenciji mira u Parizu. U uvodu prve knjige pisac priznaje, da je napisao ovo djelo povodom radnja za vrijeme konferencije mira. Čitajući ovo vrlo dobro djelo žalimo zajedno s autorom, da potrebna dopuna ovomu zemljopisu, naime povijest Istre, ostaje in votis. Djelo je ilustrirano. U drugoj knjizi je etnografska karta Istre prema predratnom stanju u god. 1910. Kazalo imena i stvari olakšava upotrebu djela, koje predstavlja stvarni prinos geografiji jugoslavenskih zemalja. B. B.

»SOKOL« O ETNOGRAFSKI KARTI

»Sokol« — Vestnik sokolskih žup Ljubljana, Maribor in Novo Mesto štev. 1 od januara 1938 poroča to le o Etnografski karti:

»Etnografska karta Julijske Krajine, Beneške Slovenije in Zadrske pokrajine«. Publikacijski odsek Zveze jugoslovenskih emigrantskih društva v Jugoslaviji je izdal zemljevid vsega našega jezikovnega ozemlja v Italiji. Izdelala sta ga Oskar Šavli in Vilko Finžgar po politično-pravni razdelitvi leta 1936. in po uračnili podatkih ljudskega štetja leta 1921, ki so ponekod popravljeni po uradnih podatkih štetja iz leta 1910. Tega je izvršilo avstrijsko, onega pa italijansko oblastvo, in kažejo torej podatki v našo škodo. Tem dragocenejši so, saj vsi samovoljni posegi obeh sovražnih nam sil ne morejo skriti resnice, da so ti kraji po jeziku prav čisto naši. Jezikovna gostota je prikazana v rdečih odenkih po teile lestvici: 0-5-10-30-50-70-90-100 odstotkov. Večji del ploskve je pobarvan z barvo 100odstotne gostote. Delo je sestavljeno po občinah; te so napisane v zaznamku ob zemljevidu. Velikost 94x48 cm, merilo 1:300.000, cena 5 dinarjev.

Delo je, kolikor vemo, prvo te vrste pri nas in je bilo silno potrebno. Natančnost, velika preglednost in jasnost ga delajo zelo uporabnega za manjšinsko delo; nizka cena bo tudi pomogla, da se bo razširil. Toda naj ne obledi v predalu! Take reči morajo med ljudi! Prekleta sokolska dolžnost je, da vzdržimo v ljudstvu zavest, da je tretjina naše krvi v tuji pesti. Mi moramo to, saj smo združba, ki si je naredila smoter, da spravi v ljudstvo skupinsko narodno zavest in zavest o skupinski odgovornosti naroda za svoje življenje. Narod smo pa vsi tja do zadnjega, do najponižnejšega človeka našega rodu in jezika. Ta zavest nam bo dala silo.

»Etnografska karta« je lep buditelj te zavesti. Vsako društvo naj si jo naroči (prodajajo je vse knjigarne) in naj da še malenkost za steklo in preprost okvir. Tako zavarovano jo obesite v telovadnico, slačilnico ali drug prostor, kjer nas bo neprestano opominjala.

PITANJE PRIVREDNE AUTARKIJE U ITALIJI

Privredna politika fašizma u Italiji nije imala jedinstveni pravac u svome razvitku. U prvo vrijeme po dolasku na vlast, Mussolini je zastupao privredni liberalizam u širem smislu. Shodno tom pravcu u privrednoj politici trudio se tadanji ministar finansija Stefani, da odstrani sva ograničenja koja su vezivala privredu još iz vremena svjetskoga rata. No ubrzo zatim talijanska vlada čini nužna odstupanja od privrednog liberalizma. Uporedo sa pogoršanjem privrednih prilika, državna intervencija se opazala gotovo u svim branšama ekonomske djelatnosti. Ali ta intervencija se smatrala samo kao privremena mjera, radi saniranja tadanjih teških ekonomskih prilika koje su bile logična posljedica opće privredne depresije. S poboljšanjem ekonomske situacije imalo se opet preći postepeno k ekonomskom liberalizmu.

Medjutim rat u Abesiniji i privredne sankcije koje je primijenjivalo Društvo naroda u godini 1935-36 prema Italiji, izazvali su pitanje koje duboko zadire u privredni i politički život današnje Italije. Ali to pitanje nije od malog interesa i izvan njenih granica, pogotovo kad je pitanje kolonija i sirovina postalo jednim od najvažnijih međunarodnih problema. To je pitanje autarkije ili privredne samodovoljnosti, prema kojoj je usredotočena sva pažnja i svi napori talijanske vlade, a naročito od primjene privrednih sankcija na ovamo. Sva odlučnost i pripravnost sprovođenja gotovo totalitarne autarkijske privredne politike naročito se vidi iz zakletve koju je položio talijanski narod pred svojim vodjom u Rimu 9. maja 1936. god., a koja glasi: »In tutti i campi della produzione e del consumo sara intensificata la lotta per l'emancipazione economica nazionale con l'esclusione dei prodotti dei Paesi sanzionisti in modo permanente e irrevocabile.« Ova zakletva ima biti osnov nove privredne politike i potpuna preorijentacija talijanske privrede.

Predmet ovog članka je, da utvrdi mjeru privredne zavisnosti Italije od inostranstva, da ukaže mogućnost realizacije jedne takve privredne politike i njene posljedice.

Uz relativnu prenaseljenost, oskudica u sirovinama i životnim namirnicama spada u najvažnije činioce privrednog života Italije. U pogledu sirovina Italija je najsiromašnija velika sila, siromašnija štaviše i od Njemačke i Japana, pred koje se postavljaju slični problemi. Sirovine koje Italija proizvodi u dovoljnoj mjeri, pa čak i izvozi, malo-brojne su: sumpor, živa, bauksit. Ostale osnovne sirovine tako važne za industriju moraju se u većoj ili manjoj mjeri uvoziti: uglj, nafta, mangan, gvozdje, antimon, cink, olovo, bakar, nikal, hrom, kalijeve soli, fosfat, srebro, zlato, platina, volfram. Procentualna zavisnost Italije od inostranstva u pogledu najvažnijih sirovina je za: uglj 95 posto,

nafta 99 posto, gvozdje i čelik 80 posto, bakar 99 posto. Iz ovoga se jasno vidi da je Italija u potpunosti zavisna od inostranstva u pogledu podmirjenja svojih potreba u sirovinama za industrijsku proizvodnju. O nekom privrednom izolovanju od ostalog svijeta ne može biti riječi ni u pogledu živčnih namirnica. U godini 1934 Italija je uvezla 141.000 kom. goveda, 442.000 kv. svježeg i smrznutog mesa, 2.200.000 kv. pšenice, 718.000 kv. variva i suhog povrća, 1500 vagona maslaca.

Shodno svom privrednom političkom programu fašistička vlada nastoji da poveća domaću proizvodnju sirovina kao i životnih namirnica. Naročito veliki napori se čine na povećanju proizvodnje pogonskog materijala, jer je u pogledu petroleja i uglja gotovo potpuno zavisna od stranih zemalja. Svi ti napori vlade nisu dali nikakvih vidnih rezultata. Čak je izmedju 1933-34 god. domaća proizvodnja petroleja pala sa 27 hiljada tona na 20 hiljada tona. Drugi važan pogonski materijal — uglj — nastoji se zamijeniti hidroelektričnom energijom. I pored povećane proizvodnje hidroelektrične energije ipak zavisnost Italije od drugih država i kod te najvažnije rude (uglja) ostala je i dalje neriješena.

Te tendencije za privrednu autarkiju ispoljavaju se naročito u poljoprivredi. Velik je oblat rječnik svih onih mjera koje su donesene radi povećanja agrarne proizvodnje. Isušavanje podvodnih terena, kanalizacije, davanje kredita, odobravanje izvoznih premija, podizanje zaštitnih carina, čine čitav jedan agrarno-politički sistem. Pored svih tih mjera, naročito mjesto je zauzimala u poljoprivrednoj politici borba za žito (battaglia del grano), koja je punih 6 godina od 1926-32 davala obilježje privrednoj politici zemlje. Povećanje poljoprivredne proizvodnje, naročito žitarica nastupilo je, tako da se Italija u periodu kampanje 1926-32 donekle oslobodila uvoza stranih proizvoda. Ali teret oslobodjenja od inostranstva u pogledu podmirjenja potreba u agrarnim proizvodima pao je u svojoj cjelini na talijanskog potrošača, dakle, na najšire narodne slojeve. Koristi od autarkije osjetili su u glavnom proizvođači, a u prvome redu posjednici velikih imanja. Zahvaljujući visokim uvoznim carinama domaći proizvođači su prodavali robu po dvostruko većim cijenama iznad cijena svjetskog pariteta. To nam ilustrira činjenica da je cijena pšenice godine 1932 po kv. iznašala na domaćem tržištu 110 lira, dok je na svjetskom 49 lira, jedan galon benzina u riječkom porto franco, koji je izdvojen iz talijanskog carinskog područja, stoji po prilici 20 dinara, dok se isti galon u Italiji plaća 50 dinara. Kod ostalih proizvoda, razlika izmedju unutar-

njih cijena i cijena na svjetskim tržištima je velika. Terete privredne izolacije snosi talijanski potrošač, plaćajući proizvode dva puta većom količinom novca nego što bi to mogao učiniti da ne postoje zaštitne carine koje u krajnoj liniji koriste nekolicini velikih proizvođača.

Autarkija, izdvajanje Italije iz svjetske privredne cjeline, postiže se uz velike troškove i žrtve. I pored dosad postignutih djelimičnih uspjeha, pretežno u poljoprivredi, pitanje snabdjevanja kako u sirovinama tako i u životnim namirnicama, ostaje nerješivo. Ni u kom slučaju ono se ne može riješiti daljim pojačanjem izolovanja od ostaloga svijeta. Specijalna privredna struktura Italije upućuje se na što čvršće ukopčavanje u svjetski proizvodni proces. Izdvajanje iz svjetske privredne cjeline, koje ne provode ni daleko snažnije i bogatije zemlje, pada na teret najširih potrošačkih masa, čija je kupovna moć u Italiji i onako svedena na najmanju mjeru.

Iz svega ovoga možemo zaključiti, da autarkija dovodi do porasta proizvodnih troškova i do opadanja standarda života domaćeg stanovništva i to poglavito najsiromašnijih narodnih slojeva. U autarkijskoj privredi ekonomski momenat (što jeftinijeg snabdjevanja), potisnut je u drugi red, pitanje cijena tj. pitanje proizvodnih troškova nije ostalo odlučujuće. Ta težnja privrednoj samodovoljnosti ne vrši se iz nekih ekonomskih, već iz čisto političkih pobuda. Zato je i osudjena na propast, jer zahtjeva velike žrtve u pogledu materijalnog blagostanja. Granica autarkijske privrede nalazi se ondje gdje prestaje gotovost stanovništva da se žrtvuje. Ali tu granicu je teško odrediti, zato što su danas politički momenti odlučujući. Teorijski se ne može utvrditi da li će neko i u kojoj mjeri pristati da ograniči svoj standard života radi ostvarenja nekog političkog ideala.

Jasno je, da autarkija nema nikakvog privrednog opravdanja, već je samo jedna mjera pripreme za rat.

Taj politički karakter autarkije otvoreno priznaje Libero Lenti u svojoj knjizi »Materie prime e indipendenza economica«, koji kaže da se autarkijski fenomen može objasniti pretežno sa političkog, dakle istorijskog, a ne privrednog gledišta. A sa tog gledišta ona je po njemu potpuno opravdana, jer predstavlja trenutno umanjeno blagostanja u korist budućeg velikog njenog porasta. Pri tom Lenti ne kaže, ali očigledno misli, da će putem rata država doći do novih teritorijalnih posjeda i na taj način nadoknaditi žrtve koje je ranije morala da podnosi zbog autarkije.

Križmančić Silvo.

JURINA I FRANINA

Franina: Kamo si se uputija, Jure, z ton sprton.

Jurina: Gren malo po svitu iskatil pretelje.

Franina: To će reči da greš na duži put priko mora.

Jurina: Tamo da nikamo. Iman ja tamo jenega pretelja pak bih ga jeno malo poiska da vidin ča je novega.

Franina: Lipi moj Jure, ma on čete zabatunati; Niki gorevaju da ti on ni nikakov preteja, da te štima za »bulina« a preteja si mu samo toliko koliko je on tebe potriban! Ja paran da bi bilo bolje da ne greš na ta put. Put je trudan i čovika zmuči.

Jurina: Zmuči, ma ja neču miga po karunah hoditi i u starih manevalah. Lipi moj Franina, ja ču se lipo na meken peljati, a ti pur drži da mi on ni preteja. A reči ti meni kakovi su pak pretelji Kineži i Japuneži?

Franina: A nikakovi, ča ne vidiš da Japuneži delaju ča te z Kineži. Pretelji bi mogli biti samo ud straha!

Jurina: E, vidiš zašto ja nikemu ne bih bija takov preteja, ki me lipo dočeka i pogosti, lipo mi povida i čud i slatko kušelja kakoj drozak!

Franina: Ma tr ti si bija reka da do takovega preteljstva ne držiš ni pipu vode, ča si se i ti Jure smutija. Dokle oni h kemu greš vidi na tojoj glavi klabuč i brnavreke na nogah on će te samo za sogu štirati!

Jurina: Ti biš mi se para stija da ja ne gren nikamor, a ča ni i on bija poli mene i ča ga ja nis lipo pogostija i da mi je trdu besidu da smo pretelji!

Franina: Ti je da trdu besidu, ma je ni bija kapac držati kakoj ni mula rovinjska vriču pak je z sebe hitija!

Jurina: Ma ti me ufendivaš i stija biš da pljuknen na takovo preteljstvo.

Franina: Pljuknuti ne pljuknuti — drž se beside, drž, ali samo da bude besida za besidu, ko ne preteljstvo tribe razvrči.

Jurina: Ma i ja din tako!

ZAPISKI KMEČKEGA FANTA

KAKŠNO SEM VIDEL SICILIJO

KJER TRTA NAJBOLJE USPEVA

Med svojo vojaško dobo sem kakor številni naši primorski rojaki preživel dalj časa tudi na italijanskem otoku Siciliji. Velik je ta otok, ki ga loči približno 3 km široka morska ožina od južnega dela italijanskega poluotoka, Kalabrije. Ko smo se vozili proti ožini, se nam je že iz daljave tprlo oko v konicasti vrh ognjenika Etna, ki štrli blizu obale med mestoma Messina in Cattanio nad 3.000 m. visoko pod nebo. Mogočen je stožec tega ognjenika in lep je pogled nanj. Če bi ta zemeljski mozolj le ne bil tako muhasti! Nepričakovano se mu zazdi, da je dovolj dolgo miroval, pa prične godrnjati in bobnenje v njegovi notranjosti narašča bolj in bolj. Iz njegovega odprtega vrha se prikažeta dim in ogenj, nato pa bruha med silnim treskanjem in bobnenjem visoko pod nebo gorečo snov, ki pada na pobočje in daleč naokrog, ob enem pa se izliva kakor gost katran tudi neposredno iz ognjenikovega žrela in leze počasi na vseh straneh pobočja daleč navzdol, dokler se ne ohladi toliko, da se tok ustavi. Medtem pa se zemlja tresne in razdejanje je vsaki krat veliko. Kamor koli pade izbruhani goreči pepel in kar zalije žareča lava, je vse uničeno. Tako je že večkrat razrušil potres Messina in druge kraje okrog ognjenika in lava je zasula številne vasi in učinila pokrajino. Prebivalstvu je povzročil ognjenik že nešteto krat ogromno škodo ne le na žetve, marveč tudi mnogo življenj ostalo pod ruševinami sesutih poslopij. Komaj pa mine nevarnost, se vse zopet z vnemo loti dela in porušeni kraji vstajajo tako iznova na istih mestih, kjer so bili.

Posebno pred nekaj leti se je ognjenik Etna divje razbesnel in med sunkovitimi tresljaji je bilo porušeni veliko število krajev, lava pa je zalila pobočje ognjenika daleč naokrog in pokrila ves pusti, skalnati svet nad en meter, po-

nekod tudi več metrov visoko. Vendar pa je bil prav ta zadnji izbruh pokrajini tudi v veliko korist. Dotlej je na skalnatem, neredovitem pobočju ognjenika in daleč naokrog rasla le redka čopasta trava. Kmet, ki je imel v tej pokrajini n. pr. kakih 15 oralov zemlje, je le s težavo živel in imel komaj dovolj krme za svojih približno 50 ovac. Prideloval in prodajal je le sir in volno. Zato je bilo prebivalstvo tod zelo siromašno. Čeprav pa so kmetje zlasti ob zadnjem izbruhu ognjenika mnogo pretrpeli in izgubili svoje domove, lahko danes rečejo, da jim je bila vsa nesreča v korist. Z lavo zasuto pusto skalovje je postalo rodovitno. Zdaj obdaja vso Etno pokrajina, ki je v resnici zanimiva. Posejana je z vinogradi, Plemenita trta uspeva tu in daje močno, okusno vino. Povsod se širijo limonovi, pomarančni in oljčni gozdovi, ki dajejo obilen in izvrsten pridelek. Ognjenik je plačal prebivalstvu svoj dolg. Do prihodnjic... V lavi ni bilo treba mnogo kopati in se truditi ne za trto ne za drevo. Tako trdijo danes upravičeno, da je etniška pokrajina raj Sicilije. To trdijo lahko tembolj, ker je ostali otok precej pust in so tla nerodovita.

JUŽNA POMLAD

Ko prične v jeseni pri nas na severu listje že rumeneti in rastlinstvo odmirati, se na Siciliji razži vsa bohotnost pomladi. Od oktobra pa ves čas naše zime tja od marca traja to življenje. Limonovo, pomarančno in oljčno drevje kakor tudi trta brstijo. Drevje se odene v najlepše duhteče, cvetje. Vse uspeva v božjem soncu do zoritve. Od aprila dalje pa pričinja pritiskati vročina, ki je le še gozdju v korist. Silna vročina traja do oktobra. V tem času pože sončna pripeka vse življenje v naravi, razen limonovega, pomarančnega in oljčnega drevja, ki tudi v tem času obdrži svoj zeleni plašč.

Uvod v sicilijansko pomlad (meseca oktobra) je dolgotrajen dež, ki lije po 14 dni neprestano. Ta dež shladi zemljo. Vročina poneha, zemlja se napije vode in tako oživi zopet vsa priroda. Tedaj se pokaže vse rastlinstvo južnega sonca v svoji bujni pestrosti.

KMEČKO DELO

V spravljanju svojih pridelkov se drži sicilijanski kmet zelo trdovratno starih običajev. Tako n. pr. na Siciliji mlačeve v našem smislu ne poznajo. Kmet tam doli tudi nima mlatilnih strojev. Vse to delo opravlja s pomočjo oslov, kakor so delali to že njegovi davni pradedje. Ko žito požanjejo, ga povežejo v velike snope in ga spravijo v mlatilnico. Ta je zgrajena iz cementa in ima obliko ogromnega krožnika s premerom nekako 6 m. Sredi tega krožnika je pritren steber. Ko napolnijo ves »krožnik« s snopi, privežejo na steber 3 do 4 mlatiče-osle. Nato se prične delo. Gospodar poganja osle med živahnim vzklikanjem, spodbujanjem pa tudi kletvicami naokrog in sivci stopajo po velikem krožniku v raznih razdaljah od sredine enakomerno naprej, naprej od zore do mraka. Ko poberejo in spravijo zrnje, traja obdelovanje snopov na mlatilnici še po 2 dni, dokler ni slama tako zdrobljena kakor rezanica. To rezanico uporablja kmet za krmo domači živini. Pod sicilijanskim nebom trava nima zadostne zemlje in vlage, da bi mogla uspevati, zato doli živina ne pozna enakih dobrot kakor v naših krajih. Delo z žitom je zelo naporno in kmet se mora ves teden prav marljivo napejati, da spravi do 1.000 kg pšenice pod streho. — Ko sem opazoval ljudi pri delu, sem moral ugotoviti, da so naši moderni stroji in druge naše priprave vendarle znatno olajšanje trdega dela našemu kmetu.

SICILIJANSKE MLEKARICE

Mnogo zabave sem imel v Messini, ko sem gledal sicilijanske mlekarice, ki so oskrbovale mestno prebivalstvo z mlekom. Spodaj ni navada, da bi mleko dovažali v mesto že pomolzeno v posodah ali z vozički. Sicilijanska mlekarica pripelje v mesto kar celo čredo svojih koz in roma z njimi od odjemalca do odjemalca po ulicah. Pod oknom

hiše da svoje znamenje, nakar se v nadstropju pojavi glava, z glavno pa lonček in ta leze na vrvič počasi navzdol, kjer ga prevzame mlekarica. Ko pobere iz lonca denar, prime bližnjo kozo za roge, jo spravi na pločnik in tam namolze mleko. Nato pa se lonček prične na vrvič zopet dvigati v višino, odkoder je prišel. Po opravljenem delu odkoraka mlekarica s svojo čredo dalje do prihodnjega odjemalca, kjer se vsa procesija zopet ustavi in molza nadaljuje. Tako mora mlekarica, ki ima večje število odjemalcev in to morda celo v raznih ulicah, voditi svojo čredo ves dopoldan in živali pričnejo proti podnevu utrujene že polegati po ulicah in mirno prežvekovati.

OBISK V VASI

Med vojaškimi vajami sem bil v raznih vaseh. Pred vasmi smo navadno napravili taborišče, nato smo pa odšli v skupinah v vas na kozarec dobrega vina. Bilo nas je lepo število Slovencev in naša skupina je imela tudi več dobrih pevcev, tako da smo pri kozarcu vina prav veselo popevali naše slovenske pesmi. — Ko smo v nekem kraju tako prepevali, so gostje kar obstali in nas z odprtimi usti poslušali. Videti je bilo, da jim naše petje zelo ugaja. Kar naenkrat nam prinese gostilničar na mizo dva litra vina. Spogledali smo se, ali nihče izmed nas ga ni naročil. Zato smo vprašali gostilničarja in ta nam je povedal, da je vino naročila družba od sosednje mize. Eden iz naše družbe je nato vstal in se šel zahvaliti, obenem pa je vprašal za vzrok te pozornosti. Odgovorili so nam, da zato, ker tako lepo pojemo, pa tudi zaradi tega, ker dobro poznajo slovenske fante, kako so hrabri in pogumni. Pripovedovali so tudi, da so se med svetovno vojno borili na Primorskem in da jim je bila naša pokrajina zelo všeč. Prav radi bi si še enkrat ogledali kraje, kjer so bili pred toliko leti v tako drugačnih okoliščinah. Lahko rečem, da ni pretekla dobra ura, pa smo že bili z domačini dobri prijatelji, ki so bili polni hvale o naših krajih in o naših ljudeh. Zato nam pa tudi dobre kapljice na mizi ni zmanjkalo.

S. B.

VIJESTI IZ ORGANIZACIJA

Iz društva „Istra“ u Zagrebu

»Usmene novine« omladinske sekcije »Istre«

Omladinska sekcija društva »Istra« priredjuje u subotu 12 o. m. j. redovite »usmene novine«. Program je biran. Poziva se članovi i prijatelji da dodju. Ulaz besplatan. Početak točno u 8 sati na večer. Zerjaviceva ul. br 7 (dvorište).

Novoosnovana mandolinistička i gitaristička potsekcija održava svoje vježbe za početnike kao i napredne svirače svakog ponedjeljka i četvrtka u 8 sati na večer u društvenim prostorijama. Umoljavaju se omladinci koji imaju interesa za to, da u što većem broju učestvuju. Odbor

SKUPŠTINA DRUŠTVA »ISTRA« U ZAGREBU

održat će se 27 februara u 9 sati prije podne u prostorijama »Kolo«, a ne kako je to ranije objavljeno u 8 sati. — Molimo sve članove da ovo uvažavaju i dodju na skupštinu TOČNO U 9 SATI.

Zabava društva »Istra« u Zagrebu

koju priredjuje društvo »Istra« u subotu 19 o. m. j. Program zabave, u kojem nastupaju i »Frantina i Jurina« počinje točno u 9 sati. Ples otvaraju Tremjevcani poslije koncertnog dijela svom i našim »balunom«.

Ulaznina 6 dinara za članove i 10 dinara za ostale. Obitelji s više članova popust.

Rezerviranje stolova u društvu »Istra« (telefon 84-66) uz cijenu od 10 i 15 dinara.

Glavna godišnja skupština u Zemunu

Udruženje Jugoslavena iz Istre, Trsta, Gorice i Zadra u Zemunu održalo je 3 februara o. g. u 15 sati svoju VI redovitu glavnu skupštinu u društvenim prostorijama u Domu Kralja Aleksandra I u Zemunu.

Skupština je od strane članstva bila vrlo dobro posjećena.

Od strane Saveza skupštini su prisustvovali predsjednik Saveza g. dr. Ivan M. Čok i tajnik Saveza g. dr. Mihovil Bradamante; od strane beogradskog udruženja Istra, Trst, Gorica gg. Ivan Mohorović i arh. Lorenčin Ante; od strane udruženja »Orjeme« iz Novog Sada gg. Lujo Juričić i Cukon Mijo.

Na skupštini su govorili gg. dr. I. M. Čok, arh. Ante Lorenčin i Lujo Juričić.

Skupštinu je otvorio u 15 i po sati predsjednik udruženja g. Andeo Cerovac pozdravnim govorom i komemoriranjem smrtni blaženopodičivog Viteškog Kralja Aleksandra i Ujedinitelja i naših narodnih mučenika, čija su imena bila pred prisutnima pročitana.

Tajnik g. Matko Lorenčin podnio je iscrpan izvještaj o radu udruženja. Zatim su podnijeli izvještaje blagajnik i nadzorni odbor. U svojim govorima gg. dr. Čok, arh. Ante Lorenčin i Lujo Juričić izrazili su zadovoljstvo na uspjehu rada postignutom u prošloj godini.

Po davanju razrješnice staroj upravi izabrana je nova uprava sa g. Dukićem Milanom na čelu.

Društvo »Soča« nadaljuje z delom

Po otkrivanju Gregorčičevega spomenika je imela »Soča« nekaž zanimivih predavanja i in ze opisano lepo uspelo Zupančičevo proslavo. Tudi v 1938. letu nadaljuje svoje zabavno, socijalno, prosvetno, a tudi gospodarsko delo.

I. Agilni odsek »Soče« vrlo obitelj Istra pod načelstvom svojega poštvovalnoga rojaka dr. Prodana nam je priredil 5. t. m. živahan družben večer. V prostorih »Frankopanskega dvora« v Šiški so se zbrali vsi zavedni Istrani naše bele Ljubljane in njene okolice, da se še bolj vzljubijo med seboj. Umljivo, da so jih obiskali mnogi prijatelji Sočani in Taborjani.

Naš Istranski mentor profesor Bačić je pejljal vse Istrane in njih prijatelje na vrh visoke Učke (1400 m) ter nam pokazal vse lepote »sirotice naše« ob času narodnega preporeda v dobi Spinčić, Mandić in Laginja, a tudi vse bolesti današnjih dni. Ljubka Istranka Slavica Radošević je z odlično izreko deklamirala krasno Rikard-Katalinić Jeretovo »Istro« z vsemi čustviti pesniške bolesti. Lepo nam je zapela narodno istarsko pesem i v spremstvu domačega seljaka in se tudi odlikovala v istrskih narodnih plesih s svojim očetom Alfonzom Radoševićem, ki je bil spreten voditelj »baluna« in kola z domačim godbo na mešič, katero je izvajal gospod Putinja. Vsi plesalci v narodnih istrskih nošah so bili vedno živahno pozdravljeni in akklamirani za svoja lepa plesna izvajanja. Ljubki so bili tudi deklamacijski, recitacijski i pevski nastopi istrske dece. Domača godba Istarske obitelji je razveseljevala svoje rojake od ranega jutra.

2. Dne 12 februara je imel mestni zdravstveni svetnik dr. Mis Franta zanimivo predavanje: »Zdrava in srečna družina temeljna jedinica narodnega zdravlja i močie«.

Sloves odličnega predavatelja strokovnjaka nam ta dan napolnil dvorano pri Levu.

3. Odvetnik dr. Matej Pretner, priznan pravnik že iz narodnega življenja tržaških Slovencev iz predvojne dobe posebno na polju narodnega gospodarstva bo 26. t. m. predaval: »O povračilu vojne škode prevzročne med svetovno vojno jugoslavanskim državljanom v Italiji«.

Ze v letu 1922. je naše društvo »Soča« zbralo 735 prošelj in ocenitev vse vojne škode svojih članov ter jih vložila pri pokrajinski vladi v Ljubljani. Do marca 1924. se je nabralo pri ministarstvu socijalne politike 1144 prijav za povrnitev vojne škode iz gorških krajev. Vse prijave so v redu z že dovršenim pregledom in z urejeno kartoteko, ki dokazuje v skupni vsoti 3.930.740 Lit. 8.498.272 zlate kron in 30.358.716 povojnih kron, torej okroglo 10 milijonov zlatih kron škode.

To vprašanje za povrnitev vojne škode naših državljanov od strani Italije je še vedno le v evidenci, ker še danes ni zaključena konvencija za to likvidacijo. Zadnji čas bi bil da bi se to uredilo v obliki marčnega sporazuma med Jugoslavijo in Italijo. To bi dvirazuma med gospodarstvo in vsaj deloma prignilo naše gospodarstvo i prijateljske odnose, ki bodo osnovani le na dejstvih s priznavanjem manjšinskih pravic naših bratov pod Italijo.

Društvo »Soča« hoče pospešiti likvidacijo teh gospodarskih vprašanj i pričakujemo tudi resnične uspehe tega gibanja, ker je gospod predavatelj dr. Pretner res gospodarski strokovnjak, ki hoče z resnim delom urediti tudi to našo emigrantsko zadevo.

Rojaki in vsi naši prijatelji, ki ste službovali na Primorskem, pohitite vsi na to preddavanje, da se po navodilih gospoda predavatelja ponovno latimo dela za dosego vojne odškodnine! Pa prihodnjič še. Soški

35.-
7503-53
Zenske papuče, lake i tople u crvenoj, plavoj i smeđoj boji. Cijena im je samo Din 35.-

KUPITE JOŠ DANAS TOPLU OBUČU!

ZAŠTITITE SE OD PREHLADE I BLATA

59.-
2451-43682
Tople dječje cipele, izradjene od fine kože tople postavljene i obšivene sa finim pelcom.

35.-
7052-57-97
Visoke dječje papuče izradjene od vunenog filca sa kožnim djonom i filcanim međudjonom, griju nogu do iznad zglobova.

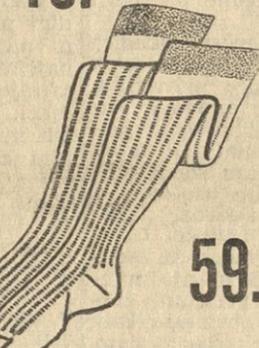
35.-
78155-60
Zenske gumene kaljače sa poluvisokom petom, sa pojačanim spicovima i rubom, sačuvaće Vašu obuću od vlage, a kuću od blata u vlažnim zimskim danima.

49.-
28632-635
Snježne cipele za djecu tople postavljene, čuvaju Vašu djecu od vlage i prehlade. Od broja 31-35 Din 59.-

99.-
6055-64709
U ovim cipelama biti će Vam noge kao u peći. Izradjene su od toplog sukna i obšivene kožom.

15.-
Tople i trajne čarape od najboljeg mako flora.

59.-
98992-693
Dječje gumene cizmicke, postavljene toplom flanelnom postavom i pojačanim spicovima. Vrlo podesne za školsku djecu po vodi i blatu.

39.-
98157-660
Jake muške kaljače sa specijalnim pojačanim djonom. Čuvaju Vaše cipele od vlage, a kuću od blata.

TOPLE ZIMSKE ČARAPE:
Wellington muške Din 15.-
ženske „ 12.-
dječje „ 6.- 9.-

ZENSKE DUGAČKE ČARAPE:
Tatjana čista vuna Din 29.-
Platirane izvana svila, iznutra vuna Din 35.-

Bata

Poročilo o občnem zboru emigrantskega društva »Soča« na Jesenicah

Jesenice, febr 1938. — VII. redni občni zbor »Soče« na Jesenicah se je vršil v soboto 22. januarja v restavraciji Tančar. Udeležba na občnem zboru je bila zelo lepa in je dosegla število 46 večinoma mladih fantov-dejavcev. Pogrešali pa smo našo jeseniško inteligenco, ki jo je precej, a ne kaže niti zanimanja, niti smisla za našo organizacijo in naš pokret. Radi tega tudi društvo ne uspeva tako, kakor bi bilo želeli, saj onih par ljudi, ki delajo in vlečejo našo barko naprej, ne more delati čudežev, pa niti omega dela, ki bi ga organizacija morala vršiti in bi ga tudi vršila, če bi bilo malo več zavednosti — kakor že rečeno — med našo inteligenco.

Občni zbor je otvoril z dolgim govorom predsednik Zabkar, nakar so sledila poročila posameznih funkcionarjev. Vsa poročila so bila sprejeta z zanimanjem in člančiča so bila pridno posegala v debato po prestopu na prav pridno posegala v debato po citiranih poročilih. Vsekakor je to velik uspeh, ki dokazuje da raste zanimanje za naše vprašanje. Prav gotovo ni na Gorenjskem društvu, v katerem bi članstvo tako pridno in s takim zanimanjem sledilo poročilom odbornikov, kakor pri nas.

Po poročilu preglednikov in po sprejetju razrešnice dosadanjemu odboru, je sledila najbolj zanimiva in razgibana točka dnevnega reda — volitve novega odbora. Vlozene so bile kar tri kandidatne liste. Končno je bil dosežen bratski sporazum in v pozni noči je bil ponovno izvoljen za predsednika tovariš Jože Zabkar, v odbor pa več starejših članov, ki so že dalj časa v odboru, poleg tega pa tudi več mlajših članov, s katerimi se je odbor pomladil in pridobil nove delovne moči.

Občni zbor je potekel zelo lepo, kar nas navdaja z upanjem, da bo društvo umelo krepko delovati in sodec po novem odboru, ki smo ga sporočili vsem našim organizacijam tudi uspevalo.

Prepričani smo, da bo društvo navezalo stike tudi z drugimi našimi organizacijami, kajti v nekakšni avtarkiji, v katero je zašlo zadnje čase, ni uspeha niti v bodočnosti. Šele v krepki povezanosti in bratskem sodelovanju z drugimi emigrantskimi društvi je

naš uspeh in naša bodočnost. Novi odbor je takoj pričel z delom. Teden dni po občnem zboru se je vršila proslava 60-letnice pesnika O. Zupančiča, nato pa se vršilo redni tedenski članski sestanki. Novemu odboru čestitamo k izvolitvi, društvu pa želimo da bi krepko delovalo v prispah naše misli in pokreta. (Agis)

„JADRAN“

V Mariboru vas vljudno vabi na svojo veliko predpustno zabavo. Rojaki pridite 26. t. m. v Narodni dom kjer se bodele prijetno zabavali ob zvokih dobre godbe lepega petja in veselega humerja. Dostojne maske so dobrodošle. Najljepše bodo nagrade. — ODBOR.

POROKA

V nedeljo, dne 6 t. m. sta se v Ljubljani poročila naš idrijski rojak, tov. Lado Božič, podpredsednik Del. prosvetnega in podpornega društva »Tabore« v Ljubljani, in tovarišica Slavica Lenarjeva iz Tolmina, članica in bivša tajnica istega društva. Drugovala sta jima tovariša Rado Prelovec in Srečko Sorli. Novoporočencema iskreno čestitamo in jima želimo obilo sreče na novi živiljski poti.

Čestitkami se pridružuje tudi uredništvo ker sta novoporočenca sotrudnika našega lista.

»ZVONČEK«

ilustrirani mladiški mesečnik, je namenjen domači deci in našim zamejčkom in izseljenčkom po vsem svetu. Prijatelji slovenske mladine, podpirajte plemenito narodno-obrambno akcijo »Zvončka« in darujte v »Zvončkov« sklad, da bo čim več otrok onstran naših mej brezplačno prejelo »Zvonček« in se po njem duhovno vezalo s svejo domovino!

OSEBNE VESTI

Naš rojak Kerševan Vekoslav je bil imenovan za člana v vrhovno komisijo za ocenjevanje uslužbencev v resoru notranjega ministarstva, Bata-gelj Anton pa kot namestnik.

Dosadnji docent na filozofski fakulteti v Skoplju in naš rojak dr. Fran-ces Mesesnel je bil imenovan za izrednega vseučiliškega profesorja na isti fakulteti v Skoplju. (Agis.)

Dr. Mijo Mirković, dosadnji vanredni profesor pravnog fakulteta u Su-botici, postavljen je redovnim profes-rom na istom fakultetu za katedru eko-nomske politike.

U FOND „ISTRE“

Bančić Šime, Kladanj	D	12.-
Namesto venca za pokojnega Kranjca Ivana nabrali emigran-ti pri društvu »Soča«, Murska Sobota	D	100.-
Golmajer Bogdan, učitelj, Sel-nica	D	10.-
U prošlom broju objavljeno	D	41.802.60
Ukupno	D	41.924.60

SLOVENŠČINA NA TOLMINSKEM UČITELJIŠČU

Na italijanskem učiteljišču, ki terega so letos otvorili namesto odpravljenega italijanske gimnazije, so uvedli tudi slovenščino kot učni predmet. Pouk so poverili neki učiteljici, ki ima sicer slovenski primerek, o kateri kvalifikaciji pa obstojajo zelo utemeljeni dvomi. Tako je dala kot paradigmo za moško sklanjatev: fingrat, fingrata, fingratu itd. »Fingrat« je spakcedranka za besedo »nprstnik« po nemškem izrazu »Finger-hut«.